ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4103 — ՕԳՈՍՏՈՍ 26 / 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1899 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 2 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1317 — ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4103

غلطه‌ده (آره‌ولك) غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորաշէնեան խան

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK"
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ և է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան	140 Ղրշ
» »	վեցամսեայ	70 »
» »	եռամսեայ	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան	40 Ֆրք
» »	վեցամսեայ	20 »

Դրամի փոխարէն փոստայի պուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի պուլը 100 դրուշի հաշուով։
Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի։
Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն։

20 ՓԱՐԱ

ՈՉ-ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄԸ

Մրցում բառը կարծես թէ մեր մէջ սահմանուած է միմիայն գրականութեան համար, ուրկէ դուրս քիչ անգամ կը գործածուի կամ նշանակութիւն կ'ունենայ, —թէեւ, իրականութեան մէջ, այքան սխալ է այս ըմբռնումիս որ եթէ բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանցի կտակը հաստատուած չըլլար՝ չեմ գիտեր թէ ե՞րբ և ի՞նչ առթիւ մեր գրչին կամ շրթունքներուն ծայրը պիտի գար այդ հրապուրիչ բացատրութիւնը։

Անցողաբար, պիտի փորձեմ ուրիշ մրցումի մը և ուրիշ մրցանակի մը վրայ գրել այսօր, ոչ-գրական ու բոլորովին գրական,—նիւթ մը որ ամէն տարի, այս եղանակին, Ծանուցման ձեւին տակ կ'երեւայ Պոլսոյ մամուլին մէջ, հազիւ վայրկեանի մը հետաքրքրութիւնը առթելով ընթերցողներուն։ Եւ սակայն, նոյն իսկ հեռուէն, եթէ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնենք անոր վրայ, գոհունակ տպաւորութիւն մը պիտի կրենք տեսնուած արդիւնքէն։

Գուշակեցէք թերեւս թէ շերամաբուծական մրցումին ակնարկել կ'ուզեմ, Հանրային Պարտքի Վարչութեան կողմէ կազմակերպուած այն օգտաշատ մրցումը որ կանոնաւորապէս ու մանրակրկիտ խնամքով կը կատարուի մօտակայ քանի մը գաւառներու մէջ և որուն կը մասնակցին ամէն ազգի ուսանողներ ու մրցակիցներ։ Այս տարուան արդիւնքը ցոյց տուող պաշտօնական ցուցակներէն, որոնք յաջորդաբար հրատարակուեցան օգոստ. 13ին ու 21ին, տեսնուեցաւ որ դարձեալ Հայերն են որ մեծամասնութիւն կը կազմեն մրցանակի արժանացողներուն մէջէն. և, ոչ միայն մեծամասնութիւն, այլ առաջնութիւն ալ ունին։

Նիկոմիդիոյ մէջ, մրցանակ ստացող տասնըհինգ անձերէն, առաջին հանդիսացողն է Պ. Գէորգ Բիւթներեան՝ Պարտիզակէն, իբրեւ պարգեւ ստանալով մանրադէտ մը և 10 ոսկի։ Կան նաեւ ուրիշ վեց Հայեր ալ, զանազան մրցանակներ ստացած, որոնց մէկը օրիորդ և մէկը... վարդապետ(*)։

Նոյն բանը Ադր. Պոլսոյ մէջ ուր մրցանակ ստացող տասնըչորս անձերէն տասը մեր ազգակիցներէն են, և առաջին մրցանակը —մանրադէտ մը և 10 ոսկի— տրուած է Պ. Վարդան Վարդազարեանի։ Այս մրցանակաւորներուն մէջ ալ կայ հայ տիկին մը։

Մեզի անծանօթ անձերու անուններ են բոլորը, մեծ մասամբ բնիկներ, որոնք իրենց գաւառին պարզ թթաստաններէն ներշնչուած, —ինչպէս բանաստեղծ մը պիտի ներշնչուէր կապուտագեղ երկինքէն,— մասնաւոր սէր մը տուած են շերամաբուծութեան գործնական դասերուն. եռանդով կ'ուսումնասիրեն, կը փորձեն, կ'աշխատին, և իրենց նիւթական ապագայ մը ապահովելէ զատ՝ հրապարակաւ պատուոյ յիշատակութեան ու մրցանակի ալ կ'արժանանան։ Այդ ուսանողները— թէեւ տարեցներ կան մէջերնին և ուսանող բառը գուցէ անյարմար գայ իրենց — կարեւոր յիշատակութիւն մը ու տեղ մը գրաւելու արժանի են հայ ուսանողներու ընդհանուր դասակարգին մէջ որոնք Պոլիս կամ այլուր կը հետեւին գրականութեան, գիտութեան կամ արուեստներու։ Եւ կարելի է ըսել թէ, կարգ մը «պսակաւոր»ներէ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ կը գտնուին, պէտք չունենալով գործ մը, ասպարէզ մը փնտռել՝ իրենց շրջանը աւարտելէն ետքը, իրենց մասնագիտութիւնը սորված ըլլալով շերամատուններու մէջ իսկ զորս պիտի շարունակեն վարել ու զարգացնել։ Կիներու, աղջիկներու յաջող մասնակցութիւնը, որ ուրիշ տարիներ ալ տեղի ունեցած է, գեղեցկագոյն կողմը կը կազմէ այդ մեղուաջան աշխատաւորներուն պատկերացուցած գեղեցիկ երեւոյթին։

Շերամաբուծական միջավայրերու մէջ գտնուող ինչպէս ամէն ազգի ժողովրդոց, նոյնպէս երկու սեռի Հայերուն համար քաջալերական ու խոստմնալից ձեռնարկութիւն մըն է այդ մասնագիտական դասաւանդութիւնը ու տարեկան մրցումը, որոնց մէջ՝ թուղթին ու գրչին տեղը կը բռնեն խոզակը ու շերամի հունտը. գործի ու առեւտուրի շահաբեր ասպարէզի մը նախապատրաստական, փորձառական դպրոց, որ տարուէ տարի կը բարգաւաճի, կ'ընդարձակի, ապահովելով իրեն հետեւողներուն նիւթական ապագան։

Արհեստական կրթութեան զարկ և մղում տալու համար մեր մէջ տեսնուած եռանդին հանդէպ, որ տակաւին գաղափարային վիճակի մէջ կը մնայ դժբաղդաբար, այս հիմնաւոր ու կազմակերպուած գործին հետամուտ եղող մեր ազգակիցներուն յարատեւութեանը ու յաջողութեանը կ'արժէր որ խնդակցէինք հրապարակաւ։

Տ. Ա.

(*) Հայր Եդուարդ Սիրունեան։

ՈՒՐՈՒԱԳԻԾՆԵՐ

(ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ)

Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՄԷՆԷՎԻՇԵԱՆ

Վառվռուն դէմքին վրայ իր շէկ մօրուքով օտար կղերականի մը տպաւորութիւնը կ'ընէ, և սակայն այս հռոմէական վարդապետը ամէն բանէ առաջ Հայ մըն է։

Խօսակցութեան մէջ, իր խօսքերը ջրվէժի մը յորդառատ վազքին պէս կը թաւալին. իրենց ընթացքին մէջ ժայռերը անզօր են կասեցնել զանոնք, որ կ'ընդհարին անոնց ու կ'անցնին փրփրուն։

Քրոնիկագրութեան մէջ, Հանդէս Ամսօրեայի «Ծաղկաքաղ»ը միշտ ծաղիկ չէ որ քաղեց, այլ յաճախ տատասկ ու փուշ, որոնք սակայն իր մատները չարիւնեցին։ Իր գրական կապարճն ալ լեցուն էր նետերով, զորս կ'արձակէր աջ ու ձախ՝ յարձակողներուն ու երբեմն ալ չյարձակողներուն դէմ. սակայն այդ նետերը թունալից չէին երբեք։

Բանասիրութեան մէջ, ուր դանդաղ և խոհուն ոճն է սովորականը, ինք գիտցած է միշտ ցամաք նիւթին տալ զուարթախոհութեան հրապոյրը. զուարթարան բանասէր մը, պիտի ըսէի, եթէ բանասիրութիւն և զուարթութիւն հակոտնեաներ չըլլային։

Քննադատութեան մէջ, քիչ մը խիստ է, չըսելու համար անողոք։ Իր հմտութեան գիտակցութիւնը ունի, և չի քաշուիր զայն զգալի ընելէ։ Գովելը այնչափ կ'ատէ, որչափ կը սիրէ պարսաւելը, բաւական է որ առարկան անպատճէտ չըլլայ։

Իբր եկեղեցական, գացած է միշտ հոն ուր Մխիթարեան միաբանի պարտքը հրաւիրած է զինքը. իր պոռթկացող եռանդով, ամենուրեք ուր կոչուած է բերած է կենդանութիւն։ Դժբախտաբար ինչ որ շահած է Մխիթարեան վարժարանը անոր տնօրէնը ըլլալէն ի վեր, Հանդէս Ամսօրեայի ազգային քրօնիկներն են որ տուժած են։

Իր լայն ճակտին տակ, անձուկ խորհուրդներ բոյն չեն դրած երբեք, այլ լայն մտածումներ զորս արձակ համարձակ կը պարզէ անվեհեր։ Իր պճլտացող կրակոտ աչքերուն խորը կը զգաս ուղիղ միտք մը և տաք սիրտ մը։ Եթէ երբեք չ'ընդվզիր նուիրապետական կարգ ու սարքին և կրօնքի կանոններուն դէմ, չ'ազդուիր նաեւ երբեք մոլեռանդ ձգտումներէ։ Իր անձին մէջ աշխարհականի մը թափը կը գտնես միշտ, և ցաւ չես զգար բնաւ որ այս անկեղծ մարդը կրօնաւորի տարազին տակ կը ներկայանայ քեզի։

ՈՒՐՈՒԱԳԻՐՈՂ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ՔՐՈՆԻԿ

Մտաւորական կեանքի անկեալ վիճակը ու պատճառները.— Նմոյշ ռուսահայ խօսակցութեան. — Համալսարականները ու ճարուստները. — «Խաթրի» համար մեկենաս. — Մանրավէպ մը. — Մամուլը։

ԲԱԳՈՒ, 13 Օգոստոսի

Որքան էլ փայլուն երեւայ մեր գրական-հասարակական կեանքը հեռուից, իրականութեան մէջ նա չի ներկայացնում դժբաղդաբար այն, ինչ որ գոնէ դուք ենթադրում էք Պոլսում։ Հայերէն լեզուով տպագրուած գրքերը մեծ մասամբ մնում են անվաճառ. մեր ընդամէնը երկու երեք օրաթերթեր և ամսագրերը չունին ցանկալի յաջողութիւն. մեր հրապարակախօսների, վիպասանների և գրագէտների շարքերում երկար ժամանակ է որ նոր անուններ չենք հանդիպում։ Դադարել է կարծես առաջուան աշխոյժ հետաքրքրութիւնը մեր ներքին հասարակական հարցերի շուրջը։

Պարծենալու այնքան էլ բան չունինք։

Պատճառները ի հարկէ շատ են. և ես այս անգամ կ'ուզէի կանգ առնել մի տխուր երեւոյթի վրայ, զոր ես եթէ ոչ ամենագլխաւոր՝ գոնէ նշանաւոր պատճառներից մէկն եմ համարում մեր գրականութեան ներկայ անշուքութեան և անշարժութեան։

Եկեղեցական ծխական դպրոցները Կովկասում, որոնք մի քանի տարի առաջ փակուեցին կառավարութեան կարգադրութեամբ, և թեմական դպրոցները, որոնք իրենց գոյութիւնը դեռ եւս շարունակում են պահպանել, դրուած էին և դրուած են այնպիսի պայմաններում, որ այնտեղերից աւարտող աշակերտը Ռուսաստանի որ և է բարձրագոյն դպրոց մտնելու հնարաւորութիւն և արտօնութիւն չունէր և չունի։ Այն հայ ծնողները, որոնք քիչ թէ շատ միջոց ունէին, նրանք ամենայն հնարաւորութեամբ աշխատում էին իրենց զաւակներին ռէալական դպրոց կամ գիմնազիոն մտցնելու, որտեղից արդէն արգելք չկար բարձրագոյն դպրոցում ընդունուելու։

Եւ այդպիսով, մեր բարձրագոյն և միջնակարգ կրթութիւն առած երիտասարդութեան մեծագոյն մասը, եթէ չասեմ բոլորը բացառապէս, անցրել են իրենց ուսանողական առաջին տարիները ռուսական դպրոցներում։ Հայերէն դասաւանդութիւնը այդ հիմնարկութիւնների մէջ կատարւում է այնքան թոյլ, այնքան աննշան չափով, որ նրան նշանակութիւն անգամ չի կարելի տալ. և ոչինչ չկար զարմանալու որ ուսանողը դուրս էր գալիս այնտեղից հայերէնից իմանալով այնքան, որքան տանը գիտէր։ Քահանաներին, որոնց պաշտօնապէս նշանակում էր ուսումնարանական վարչութիւնը և որոնք ըստ մեծի մասին հասարակ կրթութեան տէր մարդիկ էին լինում, հետաքրքրում էր գուցէ աւելի իրենց ստանալիք ռոճիկը քան աշակերտների յառաջդիմութիւնը։

Վերջացնում էր իր ուսումը այդտեղ աշակերտը, կամ գնում էր համալսարան շարունակել նրան. նա մնում էր օտար իր մայրենի լեզուից, և եթէ զգում էր իր մէջ ցանկութիւն նրան սովորելու, հարկաւոր էր որ ինքը նրանով հետաքրքրուէր, պարապէր, կարդար։

Անո՞ւմ էր արդեօք։ Ես սխալած չեմ լինի եթէ ասեմ ոչ։

* * *

Անցեալ տարի Պետերբուրգում պատահմամբ եկեղեցու դրան ես լսում էի մի խումբ հայ ուսանողների խօսակցութեան։ Խօսում էին ռուսերէն և երբեմն մայրենի լեզուով. բայց ի՜նչ լեզու. Ղարաբաղի գիւղացիների ամենակոպիտ բարբառն էր այդ, որ իր անճոռնիութեամբ ականջ էր ծակում։ Նոյնն էլ կեանքում։ Դուք Բագւում կը պատահէք կանանց, որոնք իրենց հագուստները կարել են տալիս Փարիզում, դուք կը պատահէք համալսարանական նշանը կրծքին ինժիներների. մօտեցէք նրանց երբ նրանք պատահմամբ հայերէն են խօսում։

—Աննա Իվանովնա, էս քանի վախտա, խի չըք գեամ մըր տօն։ (Քանի ժամանակ է ինչո՞ւ մեզ մօտ չէք գալիս)։

—Դէ, Ալեքսան Պետրովիչ, խօխէքը քէֆ չունինի. Մնացականին բօղը օռալ որ. Մինան էլ սաթլըջամ որ դէռալ...։ (Երախաները հիւանդ են։ Մնացականի պուկն էր ուռել։ Մինան մրսել էր), եայլն։

Ահա ձե՛ղ հայերէն։

Գիմնազիայում չսովրեցան. համալսարանում միջոց չկար. իսկ կեանքի՞ մէջ...։ Կեանքի մէջ արդէն մեր համալսարանականը ամենեւին այլ եւս ժամանակ և կարիք չունի սովորելու։ Եւ ինչո՞ւ սովորի. ինչ մի առանձին կարեւորութիւն է ներկայացնում նրա իմանալը կեանքի մէջ։ Նա գալիս է համալսարանից վկայականը ծոցում և ոսկի ծրագիրներ գլխի մէջ. նա նւիրում է այնուհետեւ իրեն ոտով գլխով այդ ծրագրի իրագործման, որը ուրիշ ոչինչ չէ եթէ ոչ որքան կարելի է միշտ և արագ հարստանալու ծրագիրը, միջոցը։ Այնուհետեւ այլ եւս գիրք, լրագիր, գրականութիւն, հասարակական հարցեր նշանակութիւն չունին նրա համար։ Նրանք արհամարհում են մինչեւ անգամ այն թերթերը, որոնք դժբաղդութիւն ունին տպագրութեան համար Մեսրոպի տառերը գործածելու։ Նայում են բարձրից. որտե՞ղ արդեօք այդպիսի ողորմելի թերթերով զբաղել...։

Իսկ մեր հեղինակների գրուածքները... նա նոյն իսկ ծիծաղում է նրանց վրայ։

Եւ եթէ մի բան անում է, անում է անգիտակցաբար, այդպէս ասած «խաթրի համար», անում է այնպէս ինչպէս մի խաղամոլ, որին, խաղի տաք ժամանակ, երբ նրա սեղանի վրայ տարուել են թղթադրամի կոյտերը, և հակառակորդի թղթերը նա յաջողութեամբ խփում է մէկը միւսի յետեւից, մօտենայ բարեկամներից մէկը և որ և է նպատակի համար նրանից փող ուզի. նա չի հարցնի ի հարկէ նպատակը և մանրամասնութիւնները, դրա համար ժամանակ չկայ, նա քթի տակ նոյն իսկ հայհոյելով գուցէ իրեն այդպէս անժամանակ խանգարողին, կը վերցնի սեղանի վրայի թղթադրամներից մի քանի հատ, կը տայ նրան և կը շարունակի իր գրգռուած խաղը։

* * *

Այդ բանը աւելի սուր, աւելի աչք ծակող կերպով աչքի է ընկնում մանաւանդ Բագւում։ Նաւթային քաղաքի եռացող կեանքը, նրա անթիւ հարստութիւնները քաշում բերում են գրեթէ մեծամասնութիւնը մեր ինտելիգենտ ոյժերի, որոնք հարստանալու անյագ տենչով, կպչում են գործի այնպիսի մի աշխոյժով և եռանդով, որ նրանց այլ եւս ամէն բան մոռացնել է տալիս։

Ահա ձեզ աղքատ ծնողների մի զաւակ որ աւարտել է հազար ու մի չարչարանքով. նա ընդունում է առաջին պատահած պաշտօնը հանքերում աննշան ռոճիկով։ Անցնում է երկու երեք ամիս, դուք լսում էք որ նա արդէն 150-200 րուբլի ամսական է առնում. մի տարուց դուք նրա անունը կարդում էք արդէն մի նոր գործարանական ձեռնարկութեան բաժնետէրերի շարքում. քիչ քիչ և ահա մեր պարոնին մի օր դուք կը տեսնէք ծովափում սեպհական կառքով զբօսնելիս և եթէ հետաքրքրուէք իմանալ թէ ով է նրա կողքին նստած և զարդարանքի ու ականեղէնների մէջ կորած կինը, ձեզ կը պատասխանեն որ այդ նրա ամուսինն է, այս ինչ հարուստի աղջիկը որ այսքան հարիւր հազար օժիտ է բերել իր հետ։ Գուցէ կը ցանկանայիք և նրանց տունը տեսնել. կարող եմ հաւատացնել ձեզ, որ թանկագին և բազմաթիւ զարդերի մէջ ի զուր գրքերի մի փոքրիկ պահարան դուք պէտք է որոնէք։

Ոչ ոք ի հարկէ դէմ չէ հարստանալու ձգտման. ոչ ոք նրանց չի նախանձում։ Իւրաքանչիւր մարդուն խելք է տրուած կեանքի մէջ իր համար ճանապարհ բաց անել, հարստանալ, առաջ գնալ։ Խնդիրը դրա մասին չէ. մենք ուզում էինք ասել միայն, որ այդպիսի մարդկանցից սպասել որ և է օգուտ մեր գրականութեան համար, սպասել որ նրանք իրենց գրչով, իրենց գիտութեամբ, իրենց աշխատութեամբ ծաղկեցնէին, առաջ տանէին նրան—ի զուր կը լինէր։ Ի զուր կը լինէր նոյն իսկ սպասել, որ նրանք գոնէ իրենց տարեկան նշանաւոր եկամուտից մի շատ չնչին մաս յատկացնէին քաջալերելու գրական գործողներին. օգնէին մայրենի գրականութեան եթէ ոչ իրենց ուղղակի աշխատանքով, գոնէ իրենց այնքան հեշտ կերպով ձեռք բերած փողի մի չնչին մասով։ Հետաքրքրուեցէք թէ այդ մի ժամանակ ուրիշների օգնութեամբ ապրող ուսանողը, տարեկան այժմ որքա՞ն թղթախաղի և իր անձնական զուարճութիւնների վրայ է մսխում և կը գաք շատ ցաւալի եզրակացութեան։

Եթէ մեր գրականութիւնը թէեւ դանդաղ՝ բայց առաջ է գնում այնուամենայնիւ, եթէ մեր հասարակական հիմնարկութիւնները պահպանւում են, եթէ մեր լրագիրները ունին քիչ թէ շատ բաւարար թիւ բաժանորդների, եթէ տպագրուած գրքերը ամբողջովին չեն մնում հրատարակչի պահարաններում դարսած, դրա համար պէտք է շնորհակալ լինենք մեր միջին հասարակ դասակարգին, մեր արհեստաւորներին, գաւառական փոքր վաճառականներին, բանուորներին և ծառայողներին։ Եւ դրանց վրայ էլ ծանրանում է մեր հասարակական գործերի պահպանութեան ամբողջ ծանրութիւնը։

Օգնում են և հարուստները, այո՛, բայց դրանց մէջ էլ մեծ մասամբ նրանք, որոնք բարձրագոյն ուսումնարանի երես չեն տեսել, որոնց նախապետական «տրեխները» ոտքերից հանել և եւրոպական կօշիկներ հագնելու ոչ թէ ուսումը, այլ կոյր բախտն է եղել պատճառ։

Այդ մարդիկ տալիս են այո՛, բայց դարձեալ մեծ մասամբ անգիտակցաբար, սրա և նրա ազդեցութեամբ։ Եւ հէնց այդ պատճառով շատ նշանաւոր նուիրատուութիւնների հետ մենք յաճախ հանդիպում ենք և այնպիսի ի զուր կատարուած ծախսերի, որոնք ուրիշ պայմաններում աւելի օգտակար կարող էին լինել։

ԱՐԷԼ ԱՊՐԼՍԵԱՆՑ

(Մնացեալը վաղուան թիւով)

ՏՐԷՅՖՈՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ

ՌԷՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԺԹ. ՆԻՍՏ

Պ. ՔԸՆԷ ՏԸ ՊՕՌՐԷՓԷՐԻ ՎԿԱՆԵՐԸ

Տեսակ մը ծիծաղկոտ հետաքրքրութիւն զինուորական ատեանին շուրջը։

Նիստը կը բացուի և առաջին անգամ կը լսուի

ԶԻԱՄԱՐԶԻԿ ԺԷՌՄԷՆ

որ կը պատմէ թէ, 1885ին՝ Միւլհաուզի մէջ ձիավարժարան Պ. Քիւլմանի քով ծառայած ատեն, օր մը հրաման ընդունեց է երկու ձի պատրաստելով կայարան տանելու, մէկը իր տիրոջը համար և միւսն ալ հիւրի մը։

Յետոյ կը շարունակէ.

—Որոշուած ժամուն իմ տէրս ու իր հիւրը ճամբայ ելան. ես ալ իրենց կը հետեւէի։ Հիւրը՝ հարցուց նախ թէ ձին լաւ կը ցատքէ՞ր։ Տէրոջս հաստատական պատասխանին վրայ երեքս մէկ ուղղուեցանք այն տեղը՝ ուր գերման զինուորները ռազմափորձը տեղի կ'ունենար։ Ճամբան՝ երկու խօսակիցները կը խօսէին գերման ու ֆրանսական հրացաններու վրայ, և հիւրը ա՛յն աստիճան ձեռնհասութեամբ կը խօսէր անոնց մասին որ զարմացայ մնացի։ Միեւնոյն կերպով զարմացայ՝ տեսնելով թէ այդ հիւրը՝ ռազմափորձերու պահուն կը խօսէր գերման սպաներու հետ։ Այն ատեն զինքը չէի ճանչնար ես։ 1889ին, Պուլոնեի անտառին մէջ թնդանօթաձիգ զօրքերու սպայ մը տեսայ՝ և իսկոյն ճանչցայ զայն. Պ. Քիւլմանի հիւրն էր։ Անմիջապէս իրեն մօտենալով բարեւեցի զինքը։ Բարեւս առաւ, որուն վրայ հարցուցի թէ կը ճանչնա՞ր զիս։

«—Ոչ պատասխանեց ինծի։

«Ճիշդ այն պահուն ուրիշ սպայ մը կ'անցնէր հոնկէ՝ Պ. տ'Էնֆրըվիլ՝ զոր կը ճանչնայի։ Հարցուցի անոր թէ ո՞վ էր թնդանօթաձիգներու տեղակալը։ Պատասխանեց թէ Տրէյֆիւս կը կոչուի։

Պ. Տըմանժ կը հարցնէ վկային թէ անգամ մը խարդախութեան համար դատի չէ՞ ենթարկուած և ուրիշ անգամ մըն ալ վստահութեան դեղծումի համար 200 ֆրանք տուգանքի դատապարտուած։

Վկան կը յայտնէ թէ ինքը բողոքած է այդ դատապարտութեանց դէմ։

Պ. Լապորի.—Կը ճանչնա՞ք Պ. Քընէ տը Պօռրէփէր։

Պ. Ժէռմէն.—Ո՛չ. Նոյն իսկ զարմացայ, լսելով թէ ինծի կը վերագրէ խօսք մը զոր բնաւ չեմ ըսած. ես բնաւ չեմ յայտարարած թէ Տրէյֆիւս թնդանօթի նշանառութեան փորձեր կ'ընէր գերման սպաներու առջեւ։ (Շարժումներ)։

Պ. Լապորի մատնանիշ կ'ընէ այս հակասութիւնը, ուրկէ ետքը Տրէյֆիւս կ'ըսէ։

—Ինչպէս յայտնեցի արդէն հարցաքննութեանս պահուն, տղայութենէս ի վեր մէկ կամ երկու ամիս կ'անցընէի Միւլհաուզի մէջ՝ ուր կը գտնուէր նաեւ ընտանիքս։ Ամէն անգամ ալ կանոնաւոր արտօնագրով գացած եմ. բայց ո՛չ պաշտօնապէս, ոչ ալ անպաշտօն կերպով ներկայ չեմ գտնուած գերման բանակին ռազմափորձերուն, ոչ ալ խօսած եմ գերման սպաներու հետ։ Անգամ մը միայն Միւլհաուզի զինուորական հրամանատարին ներկայացուեցայ, և ասիկա ալ յայտնեցի ամէնուն։

Նախ.—Միւլհաուզի մէջ գործածեցի՞ք Պ. Քիւլմանի ձիերէն։

Տրէյֆիւս.—Բնաւ. եղբայրներս բաւական ձի ունէին արդէն. անոնք կրնային զիս գոհացնել։

Յաջորդ վկան է

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ Տ'ԷՆՖՐԸՎԻԼ,

որ իբր թէ Տրէյֆիւսի անունը տուած էր Ժէռմէնի։

—Ժէռմէնը կը ճանչնամ, քանի մը անգամ անոր հետ ձի փորձած ըլլալուս. 1895ին, Պուլոնեի անտառին մէջ իրեն հետ կը խօսէի Տրէյֆիւսի խնդրին վրայ. աստիճանազրկութենէն քիչ ետքն էր։ Ինծի ըսաւ թէ 1885ին կամ 86ին՝ Միւլհաուզի մէջ իր տէրոջը հետ գերման ռազմափորձերու ներկայ գտնուած է Տրէյֆիւս, և թէ ինքը՝ բաւական ետք, Պուլոնեի մէջ տեսած է զայն նորէն՝ թնդանօթաձիգ զօրքերու տեղակալի համազգեստով։

Նախ.—Ուրեմն դուք չէ՞ք տուած Պ. Ժէռմէնի՝ Տրէյֆիւսի անունը։

Տ'Էֆր.—Ոչ. արդէն Ժէռմէնը 1894ին միայն ճանչցած եմ (Ցուցում)։

Նախ.—1885ին կամ 86ին Տրէյֆիւսը կը ճանչնայի՞ք։

Տ'Էֆր.—Ոչ. 1893ին միայն ճանչցայ զայն՝ սպայակոյտը մտած պահուն։

Նախ.—Լաւ։

Պ. Լապորի.—Ուրեմն ո՞վ Պ. Ժէռմէնի տուած է Տրէյֆիւսի անունը։

Ժէռմէն.—Ինծի անանկ կու գայ որ հրամանատար տ'Էնֆրըվիլն էր. բայց կրնայ ըլլալ որ յիշողութիւնս զիս խաբէ։

Պ. Տըմանժ.—Հրամանատար տ'Էնֆրընվիլ 1893ին ճանչցեր է Տրէյֆիւսը, ինչպէ՞ս 1889ին ձեզի կրնայ տալ անոր անունը։

Ժէռմէն.—Չեմ գիտեր, շփոթութիւն մը ըլլալու է։

Նախագահը կը հարցնէ Տրէյֆիւսի թէ բան մը ունի՞ ըսելիք։

—Ըսելիքս ըսի արդէն, կը պատասխանէ հարիւրապետը, սա միայն գիտել պիտի տամ թէ ամէն անգամ որ Միւլհաուզ երթայի, ուղղակի իմ ընտանեկան տունս կ'իջեւանէի։ Ուրեմն ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ Պ. Քիւլման ինծի կը սպասէ կայարանը։

Կը կանչուի

Պ. ՔԻՒԼՄԱՆ

որ կը յայտարարէ թէ քսան տարուան մը չափ առաջ տեսած է Տրէյֆիւսը և անկէ ետքն ալ շատ մը անգամներ։

Նախ.—Կը յիշէ՞ք Տրէյֆիւսի հետ ձի նստած ըլլալնիդ։

—Ո՛չ։

—Ձի վարձեցի՞ք անոր։

—Բնաւ։ Բոլորովին կը հերքեմ Պ. Ժէռմէնի վկայութիւնը՝ որ զուտ երեւակայական պատմութիւն մըն է։

—Պ. Ժէռմէն ձեր քով ծառայե՞ց։

—Այո՛, տարուան մը չափ։

—Կը յիշէ՞ք բարեկամի մը և Պ. Ժէռմէնի հետ ձիով ճամբայ ելած ըլլալնիդ։

—Ոչ։

Պ. Տըմանժ.—Պ. Քիւլման բարեկամն էր Սանտէր գնդապետին, չէ՞։

Պ. Քիւլ.—Եւ շատ ալ մտերիմ։

Պ. Տըմանժ.—Սանտէր գնդապետը չպատմե՞ց ձեզի թէ անգամ մը պարտաւորուած էր գերման ռազմափորձերուն ներկայ գտնուելու։

Պ. Քիւլ.—Այո՛, պատմեց, ու միանգամայն ըսաւ թէ շատ նեղացած էր ատկէ։

Նախ.—Իրեն հե՞տ էիք դուք ալ։

—Ոչ։

—Պ. Ժէռմէն ձեր ծառայութեան մէ՞ջն էր այն ատեն։

—Ոչ։

Պ. Քիւլմանէ ետքը կը լսուի

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏ ԼԸՄՕՆԻԷ

որ կը յայտարարէ թէ Տրէյֆիւս՝ 1894 ապրիլին իրեն խօսած ըլլալով գերման սպայակոյտին կողմէ ընտրուած դիրքի մը վրայ, աւելցուցեր է. «Շատ լաւ կը ճանչնամ այդ դիրքը. օր մը Միւլհաուզի մէջ ձիով հետեւեցայ գերման ռազմափորձերուն»։

Տրէյֆիւս.—Իմ ակնարկած դիրքս էր Ալթքիրխի դիրքը՝ զոր ամէն մարդ կրնար ուսումնասիրել ձիով շրջագայութեան մը պահուն։ Այդ տեսակ շրջագայութեան մը մը միջոցին մարդ կրնայ ալ հետեւիլ ռազմափորձերուն։

Տրէյֆիւսի վերջացնելէն ետքը, ընդհանուր հետաքրքրութիւն մը կը տարածուի սրահին վրայ։

Պիտի լսուի

Պ. ՎԻԼԼՈՆ

Լիոնի աղեգործ՝ որ բաւական աղմուկ հանեց արդէն իր քմածին պատմութիւններով, և որ կը պատմէ.

—1884ի գարնան՝ Պէրլինի Սանթրալ պանդոկին մէջ նախաճաշ կ'ընէի. իմ մէկ քիչ մը վեր երկու գերման բարձրաստիճան սպաներ կային, ու թէեւ սրահին մէջ ուրիշ մարդ չէր գտնուէր, բայց սպասաւորին պատճառաւ ֆրանսերէն կը խօսէին։ Երկուքն ալ չէին տեսած զիս։ Մէկը ըսաւ միւսին.

«— Իրաւ որ շատ սիրտ ցաւցնող բան

մըն է հայրենիքը մատնող ֆրանսացի սպայ մը տեսնելը։

«— Ի՞նչ կ'ուզես որ ըլլայ, պատասխանեց միւսը. մեզի համար շատ օգտակար է. գիտես որ Տրէյֆիւսի ղրկելիք բանակին շարժման վիճակի մէջ տրուելու յատակագիծին կը սպասենք։

Վկան կը յայտարարէ թէ 1894էն ի վեր իրաւ է որ հրապարակաւ չէ յայտնած այս բանը, բայց իր ծանօթներէն շատերու պատմած է լսած խօսակցութիւնը։

Ցետոյ քարտուղարին կու տայ Պէրլինի ֆրանսական դեսպանատունէն տրուած թուղթ մը՝ որ իբր թէ իր Սանթրալ պանդոկը իջեւանած ըլլալը կը յայտնէ։ Եւ սակայն այդ թուղթերէն յայտնի կ'ըլլայ որ Պէրլինի մէջ անկարելի եղած է Պ. Վիլոնի հետքը գտնել։

Այս վերջինը կու տայ ուրիշ թուղթ մըն ալ՝ որ կը յայտնէ թէ Սանթրալ պանդոկին վարձակալը փոխուած է եւ թէ նախորդ վարձակալին տոմարներն ալ անհետացած են։

Նետոյ կը կոչուի Պուրժի նախկին ոստիկանական քօմիսէր

Պ. ՖԻՇԷ

որ տեղեկութիւններ կու տայ Պուրժի մատնութեան գործին վրայ։ Տրէյֆիւսի մասին բնաւ խնդիր ծագած չըլլալը յայտնելէ ետքը, կը յիշատակէ Թոմաս լրտեսը որ խոստացուած էր 1000 ֆրանքի փոխարէն ռումբի ուրուագիծներ օտար պետութեան մը յանձնած ըլլալը։

Անկէ ետքը, տեղակալ Պէրնհայմ կը յայտարարէ թէ Էսթէրհազի իրմէ նշանաւոր հրահանգ մը փոխ առաւ ու բնաւ չվերադարձուց։

Տեղակալ Պրիւնէր տեղեկութիւններ կու տայ 120 թիւ թնդանօթին վրայ։

Այդ առթիւ բուռն միջադէպ մը կը ծագի վկային եւ զօրավար Ռօժէի միջեւ։

Այս վերջինը կը յայտարարէ թէ վկան՝ ֆրանսական բանակին համար նախատական նամակով մը իր հրաժարականը տուած է։

Պ. Պրիւնէր կը բողոքէ բռնկելով.

— Իմ նամակիս մէջ ոչ մէկ նախատական բառ կար ֆրանսական բանակին դէմ։ Ես մի միայն կարգ մը սպաներու արարքները կը ձաղկէի, ոչ թէ ֆրանսական բանակը։ Ֆրանսական բանակը իր մէջ կը պարունակէ բոլոր ֆրանսացիները՝ ու չի կրնար շփոթուիլ քանի մը սպաներու հետ։

Զօրավար Ռօժէ իր բանը մեղմելու կը ճգնի, բայց բացագանչութիւններ կ'արգիլեն զինքը։

Հարիւրապետ Քառվալօ ալ կը խօսի 120 թիւ թնդանօթին վրայ ու երեւան կը հանէ սա պարագան թէ լաւ հսկողութիւն չէր կատարուեր անոր շուրջը,

Այս առթիւ վիճաբանութիւն մը կը սկսի Պ. Լապօրիի, նախագահին եւ քանի մը վկաներու միջեւ, ուրկէ վերջ ի վերջոյ յայտնի կ'ըլլայ թէ Բօժէնծ անուն մարդ մը կրցեր է 1896ին օրինակել այդ թնդանօթին վերաբերող Նշանառութեան հրահանգը, եւ թէ զայն ծախած է Ա., Բ. զինուորական կցորդներուն ինչպէս նաեւ երրորդ զինուորական կցորդի մը, Պ. Բօժէնծ իր այդ գործը նամակով մը յայտնած է եղեր Տրէյֆիւսի փաստաբաններուն։

Առաջ կ'անցնի

ԶՕՐԱՎԱՐ ՍԷՊԵՌ

որ հանգստեան կոչուած է եւ անդամ ալ է ֆրանսական Կաճառին։

Զօրավարը յայտնելէ ետքը թէ վճռաբեկ ատեանը ուզած էր մասնագիտական տեսակէտով իր կարծիքը իմանալ Պոռտրոյին հեղինակին վրայ, կ'ըսէ.

— Իմ քննութեանս միջոցին ես սա համոզումը գոյացուցի որ Պոռտրոն ո՛չ թէ միայն թնդանօթաձիգ սպայի մը կողմէ չի կրնար գրուած ըլլալ, հապա նոյն իսկ զինուորական բարձրագոյն վարժարանէն ելլող ո՛ եւ է սպայի մը։ Այն մասին տեղեկութիւնները զորս կը պարունակէ, մասնագիտական խոր տգիտութիւնը որ յայտնի կ'ըլլայ, կը ցուցնեն ընդհակառակը թէ Պոռտրոյին հեղինակը բանակի ո՛ եւ է սպայ մըն է (*), տգէտ եւ հուսկ հունկ ձեռք ձգած է՝ թուղթին մէջ յիշատակուած տեղեկութիւնները, գլխաւորաբար իր յարաբերութիւններէն օգտուելով։

Ցետոյ, հերքելով Պ. Պէրթիյոնի եզրակացութիւնը՝ կը յայտարարէ։

— Բոլորովին համոզուած եմ թէ Տրէյֆիւս անմեղ է. ուրախ եմ որ հակառակ խոր ծերութեանս, մահը արգելք չեղաւ որ քար մըն ալ ես բերեմ այն շէնքին՝ զոր դուք պիտի կանգնէք, առանց այս ժամուս յուզուող կիրքերէն ազդուելու։ Ես սա հաստատ համոզումը ունիմ թէ ձեր կանգնելիք այդ շէնքը հաշտութեան եւ խաղաղութեան շէնքը պիտի ըլլայ։ (Երկարատեւ յուզում)։

Ցաջորդ վկան է

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՏԻՒՔՐՕՍ

որ դաշտային թնդանօթ մըն է հնարած եւ զոր զօրավար Մէռսիէ երկար վարանումներէ ետքը մէկդի թողած է՝ Տիւբօրի հնարածը նախադասելով։

Հրամանատարը կը յայտնէ թէ 1891ին Տրէյֆիւս զինուորական վարժարանը ըլլալով, ինքը զայն իր տունը ճաշի հրաւիրած էր կարգ մը տեղեկութիւններ տալու համար իր տրամադրութեան տակ գտնուած թնդանօթներու մասին։ Հրամանատարը այդպէսով կ'ուզէր դաշտային թնդանօթներու մասին իր ունեցած գաղափարները տարածել զինուորական վարժարանին մէջ։ Սակայն Տրէյֆիւս՝ որ քննութիւն մըն ալ պիտի անցնէր այն օրերը՝ ճիշդ թնդանօթներու մասին, չընդունիր հրաւէրը։

Հրամանատարը ուրիշ նմանօրինակ պարագայ մըն ալ յիշատակելով կ'ըսէ.

— Ուրեմն խենթի գործ է Տրէյֆիւսը ամբաստանել թէ դաշտային թնդանօթներու պատկանող ամէն խնդիր կը շահագրգռուէր, նոյն իսկ իր պաշտօնին հետ առնչութիւն չունեցող խնդիրներու մասին տեղեկութիւններ ձեռք ձգել ջանալով։ Վճռաբեկ ատեանին առջեւ իմ ըրած յայտարարութիւնս սխալ մեկնեցին, ըսելով թէ անիկա Տրէյֆիւսի յանցաւորութիւնը կը հաստատէր։ Ընդհակառակը։ Օրինակի համար եթէ երբեք Տրէյֆիւս ուզէր 120 թիւ թնդանօթին վրայ տեղեկութիւններ ունենալ, կրնար ինծի դիմել, արդէն ես իրեն կ'առաջարկէի այդ տեղեկութիւնները տալ։

Վկան, վերջացնելէ առաջ կը յայտնէ այն բոլոր սպաներուն անունները որոնց այդ 120 թիւ թնդանօթին վրայ խօսած է, ու կը կրկնէ նորէն թէ ո՛չ Տրէյֆիւս իրեն բան մը հարցուցած է այդ մասին, ոչ ալ ինքը անոր բան մը յայտնած։

Կը կոչուի

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՀԱՐԹՄԱՆ

որ 120 թիւ թնդանօթին վրայ մասնագիտական տեղեկութիւններ կու տայ, բոլորովին ի նպաստ Տրէյֆիւսի։

Նիստը կը փակուի։

Ի. ՆԻՍՏ

Պ. ՏԸ ՖՕՆ-ԼԱՄՕԹԻ ՋԱԽՋԱԽԻՉ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Դատավարութեան ամէնէն նշանակելի նիստերէն մէկն է ասիկա, ինչպէս որ քիչ ետքը պիտի տեսնենք։ Պ. տը Ֆօն-Լամօթի երեւան հանած մէկ վաւերագիրը բոլորովին կը ջնջէ Պոռտրոյին տեսակէտով Տրէյֆիւսի վրայ ծանրացող գլխաւոր ամբաստանութիւններէն մէկը։

Զօրավար Ռօժէի եղած սուլումները զորս իրենց կարգին պիտի սպաւենք, կ'ապացուցանեն թէ ժողովուրդին որչա՛փ անվստահութիւն կը ներշնչեն այդ սպայակոյտի պարոնները։

Նիստը սկսելուն պէս, առաջ կ'անցնի

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՀԱՐԹՄԱՆ

իր երէկուան վկայութիւնը ամբողջացնելու։

Հրամանատարը, Պոռտրոյին քննութիւնը ձեռք կ'առնէ ու խօսքը մասնաւորելով Նշանառութեան Հրահանգին վրայ, կը յայտնէ թէ այդ Հրահանգը՝ որ 3000 օրինակ տպուած էր, բնաւ գաղտնի չէր եւ թէ ամէն սպայ կրնար իր տրամադրութեան տակ ունենալ զայն։

Հրամանատարը միեւնոյն կերպով կը քննէ Պոռտրոյին ռազմափորձերու պատկանող մասը եւ այդ տեսակէտով Տրէյֆիւսի վրայ ծանրացած ամբաստանութիւնը կը հերքէ։

Իր վկայութեան մնացած մասին համար հարկ կ'ըլլայ դռնփակ նիստի մը՝ որ երկուշաբթի տեղի պիտի ունենայ։

Պ. Լապօրի.— Էսթէրհազի կրնա՞ր տեղեկացած ըլլալ պահեստի զօրքերու մասին։

Հարթման.— Դժուար չէր իրեն համար։

— Դուք սպայակոյտին մասնագիտական բաժնին պատկանած էք։ Տրէյֆիւսը տեսա՞ծ էք հոն։

— Ամբողջ ինը տարի այդ բաժնին մէջ մնացի եւ սակայն ո՛չ թէ միայն Տրէյֆիւսը հոն չտեսայ, հապա նոյն իսկ անոր մասին խօսուիլն ալ չլսեցի։

Հրամանատար Հարթմանի կը յաջորդէ

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԷԼՈՒԱ

որ ընդունելով հանդերձ Հարթմանի տեսութիւնները կը յայտարարէ թէ ո՛ եւ է սպայի համար անկարելի է հաստատել թէ չի կրնար յիշատակուած վաւերաթուղթերը ձեռք ձգել։

Վիճաբանութիւն մը կը սկսի զօրավարին, Հարթմանի եւ Տրէյֆիւսի փաստաբաններուն միջեւ, որու միջոցին զօրավարը կը յայտարարէ թէ «Տրէյֆիւսի մեղապարտութիւնը հաստատող ոչ մէկ ապացոյց կրնայ մէջ բերել»։

Պ. Լապօրի.— Զօրավար Տէլուա կրնա՞յ Պոռտրոյի մասին ջղուտ ու մաթեմաթիքական դատողութեան մը պատասխանատուութիւնը ստանձնել, ճիշդ ինչպէս որ ըրին Մէռսիէ ու Ռօժէ զօրավարները։

Տէլուա.— Խնդիրը իմ ձեռնհասութենէս վեր է։ Այդ կէտին վրայ ատեանին դիմեցէք։ Ես ինքզինքս անկարող կը զգամ այդպիսի դատողութիւն մը ընելու՝ երբ ամբաստանեալի մը յանցաւորութիւնը կամ անմեղութիւնը խնդրի առարկայ է (Երկարատեւ յուզում)։

Զօրավար Տէլուայի քաշուած ատեն Տրէյֆիւս դիտել կու տայ թէ Նշանառութեան Հրահանգը՝ ո՛չ թէ երրորդ դիւանին նախակայքի սպաներուն համար խնդրուած էր, հապա պաշտօնի վրայ գտնուող սպաներուն համար, ինչպէս կ'ապացուցանէ իւրաքանչիւր Հրահանգի վրայ գրուած վերտառութիւնը։

Զօրավար Տէլուա կ'ընդունի սխալը։

Կը լսուի Քօլէժ տը Ֆրանսի ուսուցիչ

Պ. ԼՈՒԻ ՀԱՎԷ

որ Պոռտրոյին ու Էսթէրհազի նամակներուն վրայ իր կատարած մէկ լուրջ քննութենէն կ'եզրակացնէ թէ քերականական տեսակէտով ու ոճի նմանութեամբ Պոռտրոն Էսթէրհազիինն է։

Նիստը կը դադրի պահ մը ու վերբացուելուն պէս, Պ. Լապօրի կը խնդրէ քարտուղարէն՝ որ կարդայ Պոռտրոյին առթիւ գնդապետ Բիքառի եւ զօրավար Կօնզի միջեւ փոխանակուած նամակները, որոնք գրուած են այն ատեն՝ ուր Բիքառ Էսթէրհազիի յանցաւորութեան հետքերը գտած էր։

Զօրավար Կօնզ վստահութեան զեղծում կ'անուանէ այդ նամակներուն հրապարակ հանուիլը։

Հասարակ նամակներ են ամէնքն ալ որոնք սակայն բաւական ծանր հանգամանք մը ունին ուղղակի Կօնզ զօրավարին տեսակէտով։

Երբ նամակները կը կարդացուին, Պ. Լապօրի կը հարցնէ զօրավարին.

— Գնդապետ Բիքառի հետ ձեր ունեցած տեսակցութիւնը «Բէթի Պլէօ»ին եւ Պոռտրոյին վրայ հիմնուած չէ՞ր։

— Այո՛, բայց ես չէի ուզեր որ նորէն Պոռտրոյի խնդիր ըլլար։

— Ինչո՞ւ համար կ'ուզէիք այս երկու խնդիրները իրարմէ բաժնել։

— Տրէյֆիւս դատապարտուած էր արդէն, այդ խնդիրը վերջացած էր, թէեւ կրնար երկրորդ մատնիչ մըն ալ գտնուիլ։

— Ինչո՞ւ չէիք ուզեր Պոռտրոն քննել, որպէս զի դատական սխալ մը երեւան ելածին պէս զայն դարմանէիք։

— Պոռտրոն անգամ մը Տրէյֆիւսի վերագրուած էր, դատուած իր մը եղած էր ալ եւ անկարելի էր անոր վերադառնալ։

— Սակայն կը տեսնենք որ վերադարձանք։

Այս հարց-պատասխանէն ետքը առաջ կ'անցնի

ԳՆԴԱՊԵՏ ԲԻՔԱՌ

եւ բացատրութիւններ կու տայ զօրավար Կօնզի նամակներուն հրատարակութեան վրայ։

— Այդ նամակները, կ'ըսէ, իմ փաստաբանիս յանձնած էի, որպէս զի զիս կարենար պաշտպանել ինծի դէմ նիւթուած մեքենայութիւններէն. գալով այն նամակներուն զորս զօրավարը Թունիզ գտնուած միջոցիս ինծի ղրկեց, իմ տունէս գրաւուեցան։ Ուրեմն ես չեմ զանոնք մէջտեղ նետողը։

Պ. Լապօրի կը հարցնէ զօրավարին.

— Տիւքաս անուն մէկուն կողմէ Բիքառ գնդապետին ուղղուած նամակ մը բացուեցաւ տեղեկութեանց դիւանին մէջ. գիտէ՞ք այս պարագան։

— Այո՛։

— Ո՞վ բացաւ զայն։

— Գնդապետ Բիքառ հոն չէր այն ատեն. եւ որովհետեւ շատ մը խնդիրներու մասին զիս չէր տեղեկացներ, հրաման տուի Հանրիի որ Բիքառի ուղղուած կասկածելի նամակները բանալով ինծի յանձնէ։

— Ինչէ՞ն գիտէիք որ կասկածելի նամակներ էին։

Զօրավարը չի պատասխաներ։

Պ. Լապօրի.— Ատեանը պիտի գնահատէ այդ կէտը։ Այդ նամակը օրինակուեցա՞ւ։

Զօր. Կօնզ.— Այո՛, տեսայ օրինակը։

— Այն ատեն կը յիշէք անշուշտ թէ այդ նամակին մէջ կը գտնուէր հետեւեալ պարբերութիւնը. «Կիսաստուածը կը խնդրէ կոմսուհիէն թէ ե՞րբ պիտի տեսնէ բարի Աստուածը»։

— Այո՛։

— Գիտէք անշուշտ թէ այդ «կիսաստուած» ու «բարի Աստուած» բառերէն օգտուելով է որ Էսթէրհազի գրեց իր կեղծ հեռագիրը։

— Այդ հեռագիրը ոստիկանութեան կողմէ ղրկուեցաւ։

Պ. Լապօրի.— Պարտք կը համարիմ ատեանին իմացնել թէ «կիսաստուած», «բարի Աստուած» եւ «կոմսուհի» բառերէն առաջինը կը նշանակէ «հարիւրապետ Լալման», երկրորդը «գնդապետ Բիքառ» եւ երրորդը «օրիորդ տը Բօմէնծ»։ Այս նամակը բացուելէ ետքը կրկին գոցուելով Բիքառ գնդապետին ղրկուեցաւ, չէ՞։

Բիքառ.— Այո՛։

Պ. Լապօրի— Այն ատեն կ'ուզեմ հասկնալ թէ ինչպէ՞ս Բիքառի դէմ ձեռք կ'առնեն այն միեւնոյն միջոցները զորս Էսթէրհազիի դէմ ձեռք առած ըլլալուն համար Բիքառ պախարակուեցաւ։

Կօնզ.— Այդ նամակները կասկածելի էին։

Լապօրի.— Սակայն ամէն նամակներն ալ կասկածելի չէին կրնար ըլլալ։

Կօնզ.— Մի միայն կասկածելի երեւոյթ ունեցող նամակները կը բացուէին։

— «Էսբէրանցա» ստորագրութեամբ նամակ մըն ալ բացուեցաւ, անանկ չէ՞։

— Այո՛. բայց այդ նամակը գնդապետ Բիքառի անունով չէր հասած։

— Ուրեմն ինչո՞ւ Բէյլիէօ զօրավար զայն Բիքառի վերագրեց իր քննութեան մէջ։

— Չեմ կարծեր թէ անոր վերագրուած ըլլայ. մի միայն Բիքառի մասին կատարուած քննութեան պատկանիլը ըսուած է։

Բիքառ.— Ներողութիւն. այդ նամակը ինծի վերագրուեցաւ։ Սա ալ ըսեմ որ այդ նամակը ամբողջ տարի մը պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատունը մնաց, առանց ինծի ղրկուելու։

Պ. Լապօրի.— (Զօր. Կօնզի) Այդ նամակը կեղծ ըլլալուն համար չէ՞ր պահուած։

Կօնզ.— Կը կրկնեմ թէ Բիքառի ի՛նչ ընելը գիտնալու համար անոր նամակները բանալ կու տայի։

— Բայց բոլոր այդ միջադէպներէն ետքը կրկին մտերմական նամակներ կը գրէիք Բիքառի։

— Կարելի է։

— Ուրեմն ուղղամիտ ըլլալնի՞դ կը հաստատէք ատով. չէ՞ք կարծեր որ զինուորի մը համար շատ անվայել վարմունք մը կ'ըլլայ ասիկա։

Նախ.— Պ. Լապօրի, խնդրեմ, հանդարտեցէք. այդ խօսքերը մի՛ ըսէք հոս։

Պ. Լապօրի — Լաւ, Պ. Նախագահ։ Զօրավար Կօնզ չի՞ կարծեր որ Հանրիի կեղծ թուղթը ուղղակի Բիքառի դէմ շինուած ըլլար։

Կօնզ.— Հանրիի նպատակը չեմ գիտցած բնաւ։ Ատիկա չըսաւ ինծի։ Ձերբակալուելէն ետքը զինքը երբեք չտեսայ։ Բայց որչափ որ կրնամ ենթադրել, կ'ուզէր նոր ապացոյց մը փնտռել Տրէյֆիւսի դէմ (Աղմուկներ)։

Զօրավարը կը շարունակէ.

— Շատ գէշ եղաւ. մանաւանդ որ պէտք չունէր։ Իր գաղափարն էր Տրէյֆիւսի անունը դնել դիւանագիտական թուղթի մը մէջ։ Ուրիշ դիւանագիտական թուղթեր կային, որոնց մէջ Տրէյֆիւսի անունը ամբողջովին գրուած էր։

Պ. Լապօրի.— Ներողութիւն, Պ. Նախագահ։ Գաղտնի պարունակին մէջ կա՞յ դիւանագիտական թուղթ մը՝ որուն վրայ Տրէյֆիւսի անունը գրուած ըլլայ՝ մինչեւ անոր յանցաւորութիւնը հաստատել կարենալու աստիճան։ Եթէ կայ այսանկ թուղթ մը՝ թող զօրավար Կօնզ թիւովը յայտնէ մեզի։

Նախ.— Իրաւունք չունիք։

Պ. Լապօրի — Ինչպէ՞ս. իմ առջիս Հանրիի կեղծ թուղթը կը բաղդատեն դիւանագիտական թուղթի մը հետ. իրաւունք չունի՞մ բողոքելու։ Կը յայտարարեմ որ այսանկ թուղթ մը չկայ. եթէ կը հերքէք իմ խօսքս, թող զօրավար Կօնզ յայտնէ այդ թուղթը։ Հարցուցէք ուրեմն իրեն։

Նախ.— Այդ հարցումը պիտի չընեմ։

Պ. Լապօրի.— Կը մերժէ՛ք ուրեմն այդ հարցումը ընելու. լաւ, երբոր ժամանակը գայ, իմ եզրակացութիւններս պիտի ընեմ այս կէտին վրայ։

Բովանդակ սրահը կը յուզուի եւ հոս ու հոն ծափեր կը շաչեն։

(Շարունակութիւնը վաղը)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ԳՈՐԾԸ.— Բարիզէն առջի օրուան թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը դիւանագիտական ճամբով դիմում պիտի ընէ, որպէս զի օտարազգի զինուորական երկու կցորդներ իբրեւ վկայ ներկայանան Ռէնի զինուորական ատեանին։ Ասոնք պիտի կրնան անձամբ ներկայանալ եւ կամ վկայութիւն տալ իրենց երկրին դատական մէկ պաշտօնէային առջեւ որ այդ վկայութիւնը Ռէնի զինուորական ատեանին պիտի հաղորդէ դիւանագիտական ճամբով։

— Բարիզէն երէկուան թուականով կը հեռագրեն թէ Տրէյֆիւսի փաստաբան Պ. Լապօրի հեռագրեր է Գերմանիոյ կայսեր ու Իտալիոյ թագաւորին եւ յանուն ճշմարտութեան ու արդարութեան խնդրեր է անոնցմէ՝ արտօնել Շուարցքօբէն ու Բանիցարտի գնդապետները, որպէս զի Ռէնի զինուորական ատեանին առջեւ ներկայանան վկայութիւն տալու։

— Իտալիոյ մէջ ընդհանուր կարծիք կայ թէ Բանիցարտի գնդապետը Ռէն պիտի չերթայ վկայութիւն տալու։

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՉԻՆՈՒ ՄԷՋ.— Շանկայէն ուրբաթ օրուան թուականով կը հեռագրեն թէ Քիաօ-Չէուի ներսերը ծանր շփոթութիւններ ծագեր են։ Խառնակութեան միջոցին վեց չինացիներ սպաննուեր են։ Բէքինի գերմանական դեսպանը վերջնագիր մը ներկայացուցեր է չինական կառավարութեան, պահանջելով որ Քիաօ-Չէուի ներսերը բարեկարգութիւնը պահպանուի։ Դեսպանը յայտարարեր է թէ հակառակ պարագային մէջ Գերմանիա պիտի կրնայ պաշտպանել իր շահերը։ Ինչպէս յայտնի է, Քիաօ-Չէու Գերմանիոյ ձեռքը կը գտնուի։

ՖԻԼԻՊՊԻՆԵԱՆՆԵՐԸ.— Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ մօտերս ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, թող չտալու համար որ Լուսոն կղզիին ապստամբները դուրսէն ռազմամթերք եւ ուտելիք ստանան։

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼ.— Շաբաթ օրը Բրէթորիայի մէջ երկու հարիւր Գերմանացիներ միթինկ մը կազմելով որոշեր են աջակցիլ Թրանսվալի կառավարութեան եւ խնդրել որ, եթէ պատերազմ ծագի, գերմանացիներն ալ Թրանսվալի օգնեն՝ իրենց կողմէ ընտրուած պետերու հրամանին տակ կռուելով Թրանսվալի թշնամիին դէմ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Պէրլինէն հինգշաբթի օրուան թուականով կը հեռագրեն Տէյլի.

«Վիլհէլմ կայսրը Կարմիր Արծիւ պատուանշանի Գ. աստիճանը տուաւ Արիայի (Սամոա) գերմանական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ռօզի։ Այս պարագայէն կ'երեւայ թէ Վիլհէլմ կայսրը երբեք տրամադիր չէ Անգլիոյ ամէն ուզածը ընելու ո՛չ Սամոայի եւ ոչ ալ Թրանսվալի մէջ, վասն զի անգլիական մամուլը Սամոայի դէպքերուն առթիւ բուռն յարձակում մը ըրած է Պ. Ռօզի դէմ։ Անգլիական լրագիրները, ինչպէս յայտնի է, խանդավառ յօդուածներով զանազան մեկնութիւններ տուին Գերմանիոյ կայսեր կողմէ մօտերս Անգլիա կատարուելիք ուղեւորութեան լուրին եւ հետեւցուցին թէ կատարեալ համաձայնութիւն կայ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ։ Այն ատենը անմիջապէս գրեցի ձեզի թէ այդ ուղեւորութիւնը բնաւ քաղաքական պատճառներու հետեւանքը չէ, այլ Մէթէօր արքայական զբօսանաւին յաղթութիւնը Քօուէսի նաւարշաւին մէջ։ Անգլիական լրագիրները աղէկ գիտեն այդ պատճառը, բայց կ'ուզէին որ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը Թրանսվալի խնդրին կողմը տանին։ Որովհետեւ չեմ ուզեր ո՛չ քաջալերել եւ ոչ ալ վհատեցնել Պօէրները իրենց ընթացքին մէջ որ Պ. Չէմպըլէնի բուռն քաղաքականութեան հետեւանքն է, պիտի չխօսիմ այն քաղաքականութեան վրայ, որուն՝ իմ առած ստոյգ տեղեկութիւններուս նայելով՝ պիտի հետեւի գերման կառավարութիւնը։ Բացարձակապէս յայտնի է սակայն թէ, Անգլիա եթէ պատերազմ հրատարակէ Թրանսվալի դէմ, Գերմանիոյ կայսրը Անգլիա պիտի չերթայ։ Ամէն պարագայի մէջ, պէտք է ըսել թէ այդ շարժումները մտքերը շփոթեցնելու կը ծառայեն։ Գերմանիոյ կայսեր ուղեւորութիւնը նպաստաւոր նշան մը կը համարին անգլիական քաղաքականութեան, այսինքն ամէնէն աւելի Թրանսվալի խնդրին մէջ, մինչդեռ աղէկ գիտեն որ այդ ուղեւորութիւնը եւ այդ նպաստաւոր նշանը տեղի պիտի չունենան, եթէ Անգլիոյ սպառնալիքները իրականանան։»

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Լա Հէյէն կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի թէ հոլանտական կառավարութիւնը մտահոգութեան մէջ է Խորհրդարանին նստաշրջանին բացման համար որ մօտերս պիտի կատարուի, վասն զի կ'երեւայ թէ կաթոլիկ երեսփոխանները եւ արմատականները միացեր են դաշինք տապալելու համար։ Կաթոլիկները շատ լեցուած են Հոլանտայի արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Պօփոռի դէմ, որուն հրաժարիլը կը պահանջեն։ Այս դժգոհութեան պատճառ կը համարուին այն միջադէպերը որոնք տեղի ունեցան՝ Պապն ալ խաղաղութեան Դեսպանախորհրդին հրաւիրելու կամ չհրաւիրելու խնդրին առթիւ։ Կաթոլիկներու խումբը արդէն բազմաթիւ է եւ այս անգամ արմատականներն ալ միացած են անոր։ Այս վերջինները իրենց կողմէ կը մեղադրեն Պ. տը Պօփոռը թէ կարգ մը ապօրինի տնօրինութիւններ ըրած է Դեսպանախորհրդին գումարման միջոցին։ Զանազան շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Պ. տը Պօփոռ պիտի պարտաւորուի հրաժարիլ, իրեն հետ տանելով նաեւ ամբողջ նախարարութիւնը։ Հոլանտական նախարարութեան կացութիւնը աւելի դժուարացած է այն շարժումէն որ Հոլանտայի մէջ հետզհետէ երեւան կու գայ Թրանսվալի գործերուն հետեւանքով։ Այդ շարժումը կը սպառնայ խանգարել Անգլիոյ եւ Հոլանտայի բարւոք յարաբերութիւնները։ Գրեթէ ամէն օր ժողովրդական միթինկներ տեղի կ'ունենան, ուր բացորոշ հակամիտութիւն մը կ'երեւայ ի նպաստ Թրանսվալի։ Հոլանտական կառավարութիւնը որ չուզեր խանգարել Անգլիոյ հետ իր ունեցած բարւոք յարաբերութիւնները, կը ջանայ արգիլել այդ շարժումը, որով իր քաղաքական հակառակորդներուն նոր յարձակումներուն կ'ենթարկուի։

ՍՊԱՆԻՈՅ նախարարապետ Պ. Սիլվէլա յայտարարեց թէ սխալ է այն լուրը որուն համաձայն Սպանիա մտադիր ըլլայ փոխառութիւն մը կնքել։ Նախարարապետը ըսաւ թէ ելմտացոյցի հասոյթի գլուխը անփոփոխ պիտի մնայ։ Միայն ծախքի գլուխին մէջ խնայողութիւններ պիտի ըլլան։ Ելմտական նախարարութիւնը 176 միլիոն բէսէթա կը հաշուէ այդ խնայողութիւնները։ Ծովային նախարարն ալ յայտարարեց թէ խնայողութիւններ պիտի ընէ իր պաշտօնարանին մէջ։ Մարտանաւերէն մէկ քանին իրենց կազմածներէն մերկացուելով մարզանաւ պիտի վերածուին. նաեւ գործ պիտի հայթայթուի բոլոր նաւագործարաններուն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ֆօն Պիւլով երեքշաբթի օրը Շթութկարթ ուղեւորեցաւ։

ՍԱՔՍՈՆԻԱՅԻ Ալպէրթ թագաւորը երեքշաբթի իրիկուն Շթութկարթ գնաց։

ՍԵՐՊԻՈՅ վերջին դէպքերուն գլխաւոր հեղինակ Քնէզէվիչի դատը, որ առջի օրը պիտի սկսէր, նախկին խնամակալ Պ. Րիսթիչի մահուան պատճառով վաղուան յետաձգուեցաւ։

— Պ. Րիսթիչի յուղարկաւորութիւնը երէկ կատարուեցաւ պետութեան ծախքով։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը հոկտեմբերի սկիզբները Անգլիա պիտի երթայ այցելութիւն տալու Վիքթորիա թագուհիին։ Նորվիլ թագաւորը հաւանական է որ Անգլիայէն Ցունաստան վերադառնալու միջոցին այցելութիւն տայ Ֆրանց Յովսէփ կայսեր եւ Ումպերթօ թագաւորին։ Քոբէնհակի լրագիր մըն ալ կ'ըսէ թէ Նորվիլ թագաւորը քանի մը օրէն Քիլ երթալով պիտի տեսակցի Հայնրիխ իշխանուհիին հետ, որ Գերմանիոյ կայսեր եղբօրը կինն է։

ԱՆՕԹՈՒԹԵՆԷ ՄԱՐԴԱԿԵՐ.— Նիւ Եորքէն կիրակի օրուան թուականով սա սրտաշարժ դէպքը կը հեռագրեն.

Նորվեկեան Տրոբ նաւը օգոստոս 11ին ընկղմած էր Ատլանտեան ովկիանոսին մէջ։ Նաւազներէն վեցը միայն կրցած էին ազատիլ լաստի մը վրայ, բայց քիչ ետքը անոնցմէ մէկը խենդենալով ինքզինքը ծովը նետեց։ Երկու նաւազներ ալ բոլորովին ծիւրած՝ երկու օր ետքը ծովը ինկան։ Լաստին վրայ երկու Նորվեկիացի եւ Գերմանացի մը միայն մնացած էին։ Անօթութենէ յուսահատած, որոշեցին իրենցմէ մէկը ուտել եւ վիճակ ձգեցին։ Վիճակը Գերմանացիին ելաւ։ Երկու Նորվէկիացիները անմիջապէս սպաննեցին զայն ու արիւնը խմեցին։ Քիչ ետքը Նորվէկիացիներէն մէկը խենթեցաւ ու իր ընկերոջ երեսը ու կուրծքը բզքտեց։ Ասոնց երկուքն ալ հիմայ կը դարմանուին Չարլսթընի հիւանդանոցին մէջ։

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.— Միւթեմայիզ աստիճան տրուեցաւ Եվգաֆի նախարարութեան իրաւագէտ Խորհրդականի օգնական Ահմէտ Ճէլալէտտին պէյի։ Սանիէի աստիճան՝ Հալէպի նահանգին կալուածատուրքի տեսուչ Խամիլ էֆ.ի։

Բ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Մանասըրի հրկիզեալներու նպաստամատոյց յանձնաժողովին նախագահ ու Իտարէի ժողովի անդամ Մալիք փաշայի։ Գ. կարգի Օսմանիէ՝ եպարքոսական թղթակցութեանց դիւանին քարտուղար Սալիմ էֆ.ի։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՃԵՄՈՒՑՈՒՄ — Երէկ իրիկուն, չորեքշաբթի, կայս. հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Սեւ Լերան Բարձր. Իշխանին, Իշխանուհիին եւ որդւոյն՝ Միրքօ իշխանին։ Կայս. սոյն հացկերոյթին ներկայ գտնուելու պատիւը ունեցան նաեւ Մեծ-Եպարքոսը, արտաքին գործոց նախարարը, Իշխանին հիւրամեծարը՝ Թիւրխան փաշա, Սեւ Լերան արտաքին գործոց նախարար Պ. Վուքօվիչ, Սեւ Լերան դեսպան Պ. Պաքիչ, ուրիշ հրաւիրեալներ եւ պալատական պաշտօնատարներ։

ՍԵՒ ԼԵՐԱՆ Միլէնա իշխանուհին առջի իրիկունը տիկին Վուքօվիչի ու Օր. Նայէովի հետ Էմիրկէնէն Պէյլէրպէյի շոգենաւակով Տօմա Պաշէ գնաց եւ անկէ պալատական կառքերով Եըլտըզի կայս. պալատը։ Միլէնա իշխանուհին այցելութիւն տուաւ Բարձր. Մայր Թագուհիին։ Ցետոյ, կայս. կանանոցը այցելեց իր հետեւորդներուն հետ։ Կայս. կանանոցին առաջին Թարգման՝ Տիկին Նագգաշեան, դուստր Տատեան Ցարութիւն փաշայի, թարգմանի պաշտօն կը վարէր։ Ճոխ շքասեղան մը պատրաստուած էր իշխանուհիին համար։ Վեհ. Սուլթանը իր կայս. բարեւները ղրկեց։ Կայսերազուն իշխանուհիները ներկայացուեցան Միլէնա իշխանուհիին որ գիշերուան ժամ 3½ին Էմիրկէն դարձաւ։

— Իշխանը եւ իշխանուհին երէկ առտու Էմիրկէնի ապարանքը մնացին։ Պ. Մայքով՝ որ Ռուսիոյ դեսպանատան առաջին թարգմանի պաշտօնը կը վարէ առժամաբար, երէկ այցելութիւն տուաւ Նիքօլա իշխանին։ Մայրաքաղաքս գտնուող Սեւ Լեռնցիներու կողմէ պատգամաւորութիւն մը զոր կը կազմէին Պ. Պ. Եոքօ Տավիտովիչ, Մարքօ Ջիֆքովիչ եւ Միլօ Ջենովիչ երէկ Էմիրկէն երթալով ներկայացան Նիքօլա իշխանին։

— Միրքօ իշխանը՝ իր դաստիարակին Պ. Բիկէի հետ առջի օրը Թարապիա գնաց Անգլիոյ դեսպանատունը, ուր դեսպանը եւ Լէտի Օ'Քոնոր սեղան մը տուին։ Ներկայ գտնուեցան նաեւ իշխանին ընկերացող կայս. թիկնապահ Թալաթ պէյ եւ դեսպանատան պաշտօնեաները։

— Իշխանը, իշխանուհին ու Միրքօ իշխանը երէկ Էմիրկէնի ապարանքին պարտէզին մէջ իրենց լուսանկարները առնել տուին, նախ զատ զատ եւ յետոյ երեքը միասին. ետքը իրենց հետեւորդներուն եւ հիւրամեծարներուն հետ՝ խմբովին։ Այդ լուսանկարները պիտի մատուցուին Վեհ. Սուլթանին։

— Միրքօ իշխանը երէկ առտու իր դաստիարակին հետ Պէյօղլու գնաց եւ այցելեց ռուսական դեսպանատան Քոյէթs պահականոցը։

— Միլէնա իշխանուհին երէկ Տիկին Վուքօվիչի ու Պաքիչի հետ Օրթաքէօյ երթալով այցելութիւն տուաւ Բարձր. Զէքիէ իշխանուհիին, դուստր Վեհ. Սուլթանին։

— Նիքօլա իշխանը եւ Միլէնա իշխանուհին երէկ այցելեցին Պէյլէրպէյի ու Կէօքսու պալատները եւ յետոյ վերին Վոսփորի մէջ պտոյտ մը կատարեցին։ Նիքօլա իշխանը երէկ ձիով պտտեցաւ վախճանեալ Խտիվ Իսմայիլ փաշայի ապարանքին պարտէզը։

— Նիքօլա իշխանը Տանիլօ պատուանշանին մեծ ժապաւէնը նուիրեց կայս. պալատան Ա. քարտուղար Թահսին պէյի։ Իշխանին թիկնապահը այդ պատուանշանին հետ Ն. Վսեմութեան յանձնեց նաեւ իշխանին ինքնագիր մէկ նամակը։ Թահսին պէյ շնորհակալութիւն յայտնեց։ Իշխանը զանազան պատուանշաններ նուիրեց սոյն. բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, ի մէջ այլոց Շաքիր փաշայի, Թիւրխան փաշայի եւ Ահմէտ Ալի ու Թալաթ փաշաներու։

— Սեւ Լերան դեսպան Պ. Պաքիչ ու իշխանին թիկնապահ դեր-գնդապետ Մարթինովիչ երէկ, Ն. Բարձրութեան կողմէ, պաշտօնական այցելութիւն տուին պալատական պաշտօնատարներու եւ նախարարներու։

— Բերայի թերթերը կ'ըսեն թէ իշխանը, իշխանուհին ու Միրքօ իշխանը այսօր կը մեկնին մայրաքաղաքէս Սուլթանիէ զբօսանաւով որուն պիտի հետեւին Իզզէտին ու Թիմսահ զբօսանաւերը։

— Ցունաստանի Օլկա թագուհին, իմանալով Միլէնա իշխանուհիին Կ. Պոլիս գտնուիլը, հրաւիրեր է զայն որ վերադարձին Աթէնքէն անցնի. ուստի հաւանական կը նկատուի որ իշխանը ու իշխա-

---

(*) Էսթէրհազի ալ բանակի պարզ սպայ մըն էր։

նուհին Աթէնք երթալով այցելութիւն տան Օլկա Թագուհիին և կանատանդիւանոս իշխանին։

—Սեւ Լերան իշխանը Տանիլօ պատուանշանին առաջին աստիճանը նուիրեց Կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպանատան գործակատար Պարոն Ֆոն Պրաունի։

—Ռուսիոյ դեսպան Պ. Զինովիէվ առջի օրը Էմիրկէն երթալով Նիքոլա իշխանին հետ ճաշեց։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Խտիվը, Թրիէսթէ երթալու համար Հաղդուսէն ճամբայ ելած միջոցին, ըսեր է Փալերի փաշայի թէ շատ գոհ է նոյն կղզիէն ու անոր կլիմայէն և թէ կը յուսայ որ Եւրոպայէն վերադարձին 8-10 օր Հաղդաս մնայ։ Կ'ըսուի թէ Խտիվը որոշեր է ամառուան եղանակը նոյն կղզին անցընել։ Խտիվուհին Հաղդաս կը գտնուի ուր երկու ամիս պիտի մնայ իր զաւակներուն հետ։

ՔԱՐԱՓԻՆԵՐԸ. — Վաճառականներուն խնդրանօք քարափիներու սակացոյցին զեղչի խնդիրը նախապէս Կ. Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակին կողմէ ալ պիտի քննուի, վերջնական տնօրինութիւն մը ըլլալէ առաջ։ Վաճառականները, ինչպէս յայտնի է, կը գանգատին քարափիներու Ընկերութենէն և կ'ըսեն թէ քիչ քանակութեամբ Կ. Պոլիս բերուած ապրանքներէն դիտմամբ թեթեւ տուրք մը կ'առնէ, իսկ մեծ քանակութեամբ բերուածներէն ընդհակառակը խիստ շատ տուրք մը կը գանձէ։ Կ'ըսուի թէ Ընկերութիւնը եթէ յարատեւէ իր ընթացքին մէջ, այն ատեն վաճառականները պիտի խնդրեն որ պայմանադրութեան տուած արտօնութեան համաձայն, քարափէն դուրս տեղ մը ցոյց տրուի ապրանքները հանելու համար։

ՇԷՅԽ-ԻՒԼ-ԻՍԼԱՄ Ճէմալէտտին էֆէնտի տակաւին ապաքինած չըլլալով երէկ ալ չկրցաւ ներկայ գտնուիլ Նախարարաց Խորհուրդին։

ՆՐԿԱԹՈՒՂԻ —Բաղդադէն մինչեւ Պիրէճիք Եփրատի ճամբով երկարելիք երկաթուղիի գծին շինութիւնը մօտերս պիտի սկսի։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՅՍ.— Իգդամ կ'իմանայ թէ Սէլանիկի կազի Ընկերութեան —իբրեւ նախամեծարութեան իրաւունք— առաջարկուեր է որ ելեկտրական լոյս գործածէ. եթէ մերժէ, այն ատեն այդ իրաւունքը Սըր Ա. Պարթէլթի պիտի վերաբերի։

ՑՈՐԵՆ.—Գոնեայի նահանգին ցորենի այս տարուան բերքը առատ է։ Վաճառականները խնդրած են որ այդ ցորեններու Կ. Պոլիս փոխադրութեան գինին վրայ զեղչ մը ըլլայ, այսինքն իւրաքանչիւր քիլէէն երկու ղրուշ առնուի փոխանակ չորսի։ Այդ մասին բանակցութիւն կը կատարուի առեւտրական և երկրագործական Նախարարութիւններուն միջեւ։ Ցորենին իւրաքանչիւր քիլէն տասնըհինգ ղրուշի ապրանք կ'ըլլայ երկրագործներուն. ուստի երկրագործին ու գնող վաճառականին ընելիք շահը եթէ այդ գումարին վրայ բարդուի, Գոնեայի ցորենը Կ. Պոլսոյ մէջ չի կրնար մրցիլ օտար բերքերու հետ։ Միւս կողմէ փոխադրութեան գինին կէս առ կէսի զեղչուիլը անկարելի կը նկատուի, քանի որ եօթը հարիւր քիլօմէթրէն աւելի հեռաւորութենէ մը կը բերուին. սակայն մաս մը զեղչ պիտի ըլլայ։ Այս վերջին պարագան առեւտրական ու երկրագործական Նախարարութիւններուն կողմէ եթէ նպաստաւորապէս դատուի, այն ատեն հարկ եղած զեկոյցը պիտի ըլլայ որու որ անկ է։ Դիտել կը տրուի նաեւ թէ փոխադրութեան գինին զեղչուելէն աւելի վաճառականները պիտի օգտուին քան թէ երկրագործները։ Գարիին համար զեղչ մը ընել հարկ չի դատուիր, քանի որ լաւ սպառում ունի Եւրոպայի մէջ։

ԳՈՆԵԱՅԻ Մինա լիճը չորցնելու համար հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան դիմում եղած և մենաշնորհ խնդրուած է քանի մը անձերու կողմէ։

ԻՏԱԼԻՈՅ դեսպան Պ. Բանսա որ արձակուրդով բացակայ կը գտնուի, յառաջիկայ չորեքշաբթի մայրաքաղաքս պիտի դառնայ։ Տիկին Բանսա ու տղաքը աւելի ուշ պիտի գան։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ երկաթուղիներու Ընկերութիւնը գնած ըլլալով Քռէտի ժենէռալ Օթօմանի շէնքը, Ղալաթիոյ մէջ, երէկուընէ սկսաւ Բերայէն հոն փոխադրուիլ։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.—Կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ, օգոստոս 16էն 23, պատահած մահերու թիւն է 185, որոնց 2ը՝ կեղծմաշկէ, 5ը՝ ժանտատենդէ, 5ը՝ շնչողական գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսները զանազան ախտերէ։

ԱՆԳԼԻՈՅ դեսպան Սըր Նիքոլաս Օ'Քօնոր, առջի իրիկունը, Իմոճէն պահականաւով Տարապիա գնաց։ Տրովադայի աւերակները այցելել ետքը շաբթուս վերջերը մայրաքաղաքս պիտի դառնայ։

ՀԷՅԴԻԼԻԻ թաղին մէջ երէկ առտու հրդեհ ծագեցաւ։ Երկու փայտաշէն տուներ այրեցան։ Հինգ տուներ վար առնուեցան կրակին ընթացքը կասեցնելու համար։ Կ'ըսուի թէ հրդեհը առաջ եկած է գիշերային կանթեղի մը շրջելէն։ Այրած տուներէն մէկը Պ. Միրասեճեանի սեփականութիւնն էր։

ՄԱՀ Պ. ԼԱՖԻԼԱՆԴԻ.—Օսմ. Պանքային Նախորդ դեր-տնօրէն Պ. Լաֆիլանդ առջի օրը մեռեր է։

ԺԱՆՏԱԽՏԸ. — Աղեքսանդրիոյ մէջ ժանտախտը երեւան ելլելէն մինչեւ սեպտ. 2 (Ն. Տ.) 87 դէպքեր ու 41 մահեր պատահած են։ Երկուշաբթի օրը դէպք ու մահ չէ պատահած։

ՁԷԹԻ ԳԻՆԸ.—Նահանգներէն առնուած լուրերու վրայ ձէթի գինը նորէն բարձրացաւ մայրաքաղաքիս մէջ։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ նահանգաց ընդհանուր քննիչ Շաքիր փաշայի հետեւորդներէն Պետական Խորհուրդի անդամ Մավրոկորտաթօ էֆ. երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց և ուղղակի կայս. պալատ գնաց։

ԱՐՏԱՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ սպանութեան դատը չորրորդ անգամ պիտի տեսնուի սեպտ 1ի չորեքշաբթի օրը։

ԽԱՂԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ.— Հագիգաթ կ'իմանայ թէ ոստիկանութեան պաշտօնեաները առջի իրիկունը Քոնքորտիայի խաղասրահը կոխելով 15,000 ոսկիի գումար մը և խաղի առարկաներ գրաւեր և յանձներ են Բերայի ոստիկանութեան։ Խաղամոլներն ալ ձերբակալուեր են։

ԲԵՐԱՅԻ ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆԸ. — Թէփէ Պաշիի մեծ կալուածատէրերէն Պ. Պ. Պօտոսի, Քազանովա, Լորանտօ և Կլավանի, կ'ըսէ Սէրվէթ, բողոքեր են ըսելով որ նոր Թատրոնը Թէփէ Պաշիի պարտէզին մէջ եթէ կառուցուի, իրենց շէնքերուն տեսարանին արգելք պիտի ըլլայ։ Ասոնց միացեր է նաեւ Արսլան էֆ. Ֆրէսքօ։ Սէրվէթ այս առթիւ կ'ըսէ թէ արդէն Բերայի մէջ չորս թատրոններ կան. ուստի աւելի լաւ կ'ըլլայ Բերայի համար թաղապետական հիւանդանոց մը կառուցանել, քանի որ հիմակուանը անբաւական է։

ՍՊԱՆԻՈՅ դեսպանատան երկրորդ թարգման Պ. Ամէտէ Թիմոնի երեկ եւրոպական կառախումբով Կ. Պոլիս եկած միջոցին կաթուած ունեցաւ։ Կառուղիղ մը վակոնը մտնելով տեսաւ թէ Պ. Թիմոնի գետինը պառկած էր գիշերնոցով։ Երեք անգամ կաթուած ունեցած և բերանը ծռած էր։ Հիւանդը անմիջապէս իր տունը տարուեցաւ։

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂԻ մէջ, առջի օրը, Ալի անուն մարդ մը թզենիի մը վրայէն վար ինկաւ և քիչ ետքը մեռաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՆԻՍՏԸ

Խառն Ժողովի երէկուան նիստին օրակարգին գլխաւոր խնդիրը թէեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ հրահանգին վերջնական պատրաստութիւնն էր, սակայն Ս. Պատրիարք Հայրը, որ կը նախագահէր Ժողովին, յարաբերական խնդիրներու վրայ ընդհանուր տեսութիւն մը ըրաւ որուն առաջնութիւն տալ Նախամեծար սեպուեցաւ։ Հետեւաբար կարծեաց փոխանակութիւններ ու խորհրդակցութիւններ կատարուեցան, որոնք տեւեցին երկու ժամի չափ։ Բայց որովհետեւ Վարչութեան Ատենապետ փաշան և անդամներուն մէկ մասը բացակայ էին նիստէն, կարելի չեղաւ եզրակացութեան մը յանգիլ և որոշուեցաւ յառաջիկայ չորեքշաբթի օր յատկապէս գումարուիլ, կանխաւ հրաւիրագիր ուղղելով Կրօնական և Քաղաքական Ժողովոց անդամներուն և խնդրելով իւրաքանչիւրէն որ անպատճառ ներկայ գտնուին այդ գումարման։

Երէկուան նիստին մասնակցող անդամներն էին, Կրօնական Ժողովէն՝ Տ. Գրիգորիս Յովհաննէսեան, Տ. Վահրամ Մանկունի և Տ. Գաբրիէլ Ճէվահիրճեան Սրբազանները և Ս. Խաչի աւագերէցը. Քաղաքական Ժողովէն՝ Ստեփան փաշա Ասլանեան (որ կ'ատենապետէր Ժողովին) Տիգրան էֆ. Եուսուֆեան, Էլիաս էֆ. Զայեան, Տիգրան էֆ. Տէր Ներսէսեան և Սեպուհ էֆ. Տէմիրճիպաշեան։

Ժողովը, որ բացուած էր ժամ 3 ու կէսին, փակուեցաւ ժամ 5 ու կէսին։

Պատրիարքարանի յարաբերական դիւանի տեսուչ Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան այս առաւօտ կանուխ Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը գնաց Բերա և Ն. Ամենապատուութեան կարգ մը հրահանգները ստացաւ։

* * *

Երէկ, Խառն Ժողովի նիստէն յետոյ, Ս. Պատրիարք Հայրը ուղղակի իր տունը գնաց աշխատելու. այսօր Պատրիարքարան կ'երթայ։ Իսկ Փոխանորդ Սրբազանը, Խառն Ժողովի նիստէն յետոյ, Ֆէնէրի Պատրիարքարանը գնաց՝ ընկերակցութեամբ Ս. գործակատար Տիգրան էֆ. Տէր Ներսէսեանի, և ի դիմաց Ամեն. Օրմանեան Ս. Պատրիարքին ցաւակցութիւն յայտնեց Ամեն. Տ. Կոստանդիանոս Ս. Պատրիարքին՝ Աղեքսանդրիոյ Յունաց ալեզարդ Տ. Սոփրոնիոս Պատրիարքին մահուանը առթիւ։

—Արաբկիրի Առաջնորդարանէն հեռագրուած է Պատրիարքարան, թէ առջն. տեղապահ Տ. Մուշեղ Ծ. վարդապետ ճամբայ ելած է մայրաքաղաքս գալու համար։ Ինչպէս յայտնի է, համակրելի Արմաշականը երկու ամսուան արձակուրդ ստացած է Ազգ. Վարչութենէն՝ իր անձնական տկարութիւնը դարմանել տալու համար Պոլսոյ բժիշկներուն։

—Էնկիւրիի մեր թղթակիցը կը գրէ մեզ օգոստոս 23 թուականով.

«Այս տեղի որբերը Կեսարիոյ վանքը փոխադրելու մտադրութիւնը, զոր Նախորդ Նամակովս հաղորդած էի, իրականացաւ դժբաղդաբար։ Այսօր իսկ, տասնը մէկ որբեր ճամբայ հանուեցան դէպի Կեսարիա։ Հաւաքուած դրամին իր նպատակին գործածուած չըլլալը և վանքին տարապայման անձուկ վիճակը ստիպեցին մեր առաջն. տեղապահ Հայրը գործադրելու այս որոշումը որուն իր հաւանութիւնը տուաւ ժողովուրդն ալ։ Գուցէ խեղճ որբերուն բաղդն է որ փողերով ու շինդներով հաստատուած այս որբանոցը պիտի քայքայուէր օր մը՝ ձեռնհաս մատակարարներու չգոյութենէն և ոչ թէ դրամի պակասէն, քանի որ հաւաքուած դրամին քանակը յայտնի է։ Աւելցնենք նաեւ, կրքոտ եսասիրութիւններու և անձնական նկատումներու ալ երեսէն։»

Մեր թղթակցին հաղորդած այս տեղեկութիւնը աւելի ցաւ կը պատճառէ մեզի քան թէ զարմանք, վասն զի Էնկիւրիի ազգայիններու մէկ մասին մէջ գոյութիւն ունեցող վէճերը, խնդիրները, անհամաձայնութիւնները վաղուց արդէն ծանօթ են։ Կը յուսայինք գոնէ որ առաջն. նոր տեղապահին ներկայութիւնը բարեբար ազդեցութիւն մը ունենար. որբանոցին վերջնապէս փակուիլը և որբերուն Կեսարիոյ վանքը փոխադրուիլը յուսախաբ կը թողու այսպէս մտածողները։ Դրամ ունենալ, որբանոցի յատուկ շէնք ունենալ, և 10 որբ չի կրնալ պահե՛լ.... Այս առթիւ միտքերնիս կ'իյնայ հարցնել թէ ի՞նչ եղաւ նախորդ առաջն. տեղապահ Տ. Տաճատ վարդապետին հրաժարականին հետեւանքներուն քննութիւնը որ պիտի կատարուէր Պատրիարքարանի կողմէ։

—Ս. Պատրիարք Հայրը յատուկ գրութեամբ մը Ներքին գործոց Վսեմ. Նախարարին ներկայացնելով Հաճընի 1000ի չափ հրկիզեալներուն անպատսպար և կարօտ վիճակը, կայս. կառավարութեան գթութիւնը և նպաստ խնդրեց։

—Ասխաբաթի հայ հասարակութիւնը, Թեմակալ առաջնորդ Սեդրակեան Տ. Արիստակէս Սրբազանի յանձնարարութեամբ, յանձն առեր է իր ծախքով որբ մը ղրկել Էջմիածնայ Գէորգեան Ճեմարանը՝ քահանայութեան պատրաստուելու համար։ Հինգ երախաներ ներկայացեր են, որոնցմէ մէկին ընտրութեան համար վիճակահանութիւն կատարուելէ ետքը, վիճակ ձգեր են որ ելեր է Յովհաննէս Յովհաննիսեան անուն պատանիի մը։

—Նպաստից Յանձնաժողովին կողմէ որոշուած 100 ոսկիի գումարը երէկ Պատրիարքարանի կողմէ ղրկուեցաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Տեղապահին, Հաճընի հրկիզեալներուն բաշխուելու համար։

ՌՈՒՍԱՀԱՅՑ ՔՐՈՆԻԿ

Մեր Կովկասեան Թղթակիցը, Պ. Արէլ Ապրէսեանց, որուն ինքնատիպ ոճով, սուր դիտողութիւններով ու թարմ լուրերով լեցուն նամակները հետզհետէ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն Արեւելքի պարունակութեանը մէջ, այս անգամ մեզ ղրկած է Ռուսահայոց հանրային ու գրական կեանքին վրայ ընդհանուր տեսութիւն մը զոր հրատարակած ենք այս օրուան Ա. երեսի մէջ։ Այդ շահեկան թղթակցութեան երկրորդ մասը՝ Արեւելքի վաղուան թուով։

Այս առթիւ, հաճելի պարտականութիւն մը կը համարինք հրապարակաւ հաղորդել մեր յարգելի աշխատակցին, թէ ինչպէս այստեղ բերանացի կերպով, հեռաւորնակ ընթերցողներէ ալ Նամակով գոհունակութեան արտայայտութիւններ ստացած ենք իր գրուածքներուն առթած հետաքրքրութեանը ու պատճառած ախորժին համար։

ԹԻՖԼԻԶԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս հաղորդեցինք, որ Գորու գաւառի Տղվիս գիւղի Հայոց Ս. Նշան եկեղեցու համար տեղական Հայերի և Վրացիների միջեւ սեփականութեան վէճ է ծագել, և Վրացիները բռնի կամեցել են տիրանալ այդ եկեղեցուն։ Գորու վիճակի գործակալ Գէորգ քահանայ Արշակունի, օգոստոսի 8 թուակիր նամակով, գրում է մեզ, որ երբ այդ գործի քննութեան համար Տղվիս գնացած Վրաց գործակալ քահանան և Մեջվրիսխեւի պրիստաւը հարցրել էին տեղական հայ ժողովրդին, թէ եկեղեցին ի՞նչ եկեղեցի է, ժողովուրդը միաբերան վկայել էր, որ Հայոց եկեղեցի է «Զէլ ճշմարիտ» անունով։ —«Զէլ ճmarits»! ուրեմն էլ ո՞րտեղից կարող է Հայոց եկեղեցի լինել քանի որ անունը վրացերէն է» բացագանչում են Վրացիները, դիտմամբ մոռանալով, որ տեղական հայ ժողովուրդը վրախօս է և, ուրեմն, եկեղեցու անունն էլ վրացերէն է արտասանում։ Այս մոքով էլ Վրաց գործակալն ու պրիստաւը արձանագրութիւն են կազմում և հայ քահանային պատուիրում են եկեղեցու վերանորոգութիւնը դադարեցնել, մինչեւ որ քննութիւնը վերջանայ։ Նրանց այս կարգադրութիւնը հիմնուած է Վրաստանի Էքզարխի 1899 թ. յունիսի 19ի հրամանի վրայ։ Գործակալ հայր Արշակունին այս գործը պաշտօնական գրութեամբ ներկայացրել է Թիֆլիսի կոնսիստորիային։

—Էջմիածնի Սինոդում հաշուապահի պաշտօնակատար Աւետիք Միսայելով Եղիկեան, համաձայն իր խնդրագրի, արձակւում է պաշտօնից և բոլորովին ծառայութիւնից։ Ստորագրել է կառավարչապետի բացակայութեանը՝ նրա օգնական գեներալ-լէյտենանտ Ֆրէզէն օգոստոսի 14ին։

—Օգոստոսի 10ին գիմնազիոնը նոր աւարտած մի օրիորդ, Պետրոսեան ազգանունով, իր ընկերներով ձիով գնում է Շուշուց մօտիկ գտնուող Սարիբէկ գիւղն զբօսնելու։ Ճանապարհին ձին խրտնում է ուղտերից և փախչում օրիորդին. օրիորդն ուզում է թռչել, ազատուել, սակայն ոտը մնում է ասպանդակի մէջ։ Ձին մի վերսից աւելի քարէքար տալով խեղճ աղջկան, վերջապէս կանգնում է, թողնելով օրիորդի արիւնաշաղախ դիակը։ Ասում են, օրիորդը մօտ օրերս էր եկել Շուշի, որ իր մօրաքրոջը մնաս բարով ասէ, որովհետեւ սեպտեմբերին գնալու է եղել Պետերբուրգ՝ կանանց բարձրագոյն կուրսերը լսելու։ Օգոստոս 12ին տեղի ունեցաւ սրտաշարժ թաղումը։ Դագաղն ուսերին էին տանում իր ընկերուհիները։»

(Նոր-Դար)

Հեռագիր

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ

ՌԵՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ռէն, 6 սեպտ.—Ժամ 6 1/2ին դռնփակ նիստ մը տեղի ունեցաւ լսելու համար սէրպ փախստական Չէրնուշքիի վկայութիւնը։ Ժամ 8ին սկսաւ հրապարակային դատաստանը։ Ծերակուտական Պ. Թռարիէօ աւարտեց իր վկայութիւնը։ Վերստին կրկնեց թէ Իտալիոյ դեսպանը ըսած էր իրեն թէ ո՛չ Գերմանիոյ և ոչ ալ Իտալիոյ զինուորական կցորդները Տրէյֆիւսի հետ յարաբերութիւն ունեցած էին. հետեւաբար անոնցմէ ըսած և Տրէյֆիւսի պատկանող ո և է պաշտօնագիր կրնար գոյութիւն ունենալ։ Իտալիոյ դեսպանը այս յայտարարութիւնը ընելով յարեր է սակայն թէ չփոթութիւններ առաջ եկած էին. թէ երկու զինուորական կցորդներուն միջեւ շահերու նոյնութեամբ յաճախակի յարաբերութիւններ կատարուած և ծանօթագրութիւններ փոխանակուած էին։ Օրինակի համար, Էսթերհազի միայն Գերմանիոյ զինուորական կցորդին հետ յարաբերութիւն ունեցած է. իսկ Իտալիոյ զինուորական կցորդը երբեք ուղղակի յարաբերութիւն չէ ունեցած անոր հետ. բայց Գերմանիոյ զինուորական կցորդը երբ Իտալիան շահագրգռող պաշտօնագիր մը ստանար, զայն կը հաղորդէր իր իտալացի պաշտօնակիցին։ Այդպէս եղած է Տիւպուա անուն անձին նկատմամբ որուն համար զինուորական կցորդները ծանօթագրութիւններ փոխանակած են։

Պ. Լապորիի մէկ հարցումին վրայ՝ Պ. Թռարիէօ յարեց թէ Իտալիոյ դեսպան Թօռնիէլլի կոմսը ըսեր է իրեն.—«Ո՛չ միայն իմ համոզումս է թէ դատական սխալ մը տեղի ունեցած է, այլ Գերմանիոյ և Իտալիոյ կառավարութիւններն ալ նոյն համոզումը ունին, վասն զի անոնք եթէ ուրիշ կերպ մտածէին՝ արդարութեան շահուն համար յայտնութիւններ պիտի չընէին, ինչպէս Գերմանիոյ արտաքին գործոց Նախարարը ըրաւ Գերմանիոյ Խորհրդարանին մէջ և Իտալիոյ արտաքին գործոց խորհրդականն ալ Իտալիոյ խորհրդարանին մէջ։» Պ. Թռարիէօ յարեց որ ուրիշ ապացոյց մը թէ այդ կառավարութիւնները կատարեալ վստահութիւն ունին իրենց զինուորական կցորդներուն և կատարուած քննութեանց արդիւնքին վրայ, սա է թէ Թօռնիէլլի կոմսը 1897 հոկտեմբերին անձամբ յայտնեց Պ. Հանոթոյի թէ կեղծ է Բանիցարտիի վերագրուած թուղթը որուն մէջ Տրէյֆիւսի անունը գրուած ըլլայ եւ թէ ինքը բնաւ չէ տեսած զայն։ Իտալիոյ դեսպանին համար անկարելի էր որ իր զինուորական կցորդին վերագրուած թուղթը անկէ բխած ըլլար, քանի որ Տրէյֆիւսը երբեք չէր ճանչցած։ Հանրիի խոստովանութիւնը թէ խարդախութիւն մը գործած է, ապացոյց մըն է թէ այդ վստահութիւնը ծայրայեղ չէ։

Յետոյ լսուեցան Կալորէն ու Հիւրշաուէր հազարապետները որոնք շահեկան բան մը չյայտնեցին։ Բարտուլարը կարդաց Տիւ Բաթի տը Քլամ գնդապետին վերջին գրաւոր վկայութիւնը այն տեսակցութեան համար զոր 1894 դեկտեմբեր 31ին Տրէյֆիւսի հետ ունեցած է անոր դատապարտութենէն ետքը։ Տիւ Բաթի կը յայտարարէ թէ ինք բնաւ չէ ըսած Տրէյֆիւսի որ Մէռսիէ զօրավարը աներկրայ է իր անմեղութեանը վրայ։ Տրէյֆիւս ըսեր է Տիւ Բաթիի թէ փաստաբանը հաւաստեր է իրեն որ իր անմեղութիւնը երեք և ամէնէն աւելի հինգ տարիէն պիտի հաստատուի։ Տրէյֆիւս յարեր է. «Խուզարկութիւն կատարեցէք անոնց մէջ որոնց համար կ'ըսէք թէ իմ մեղսակիցներս են, և պիտի գտնէք յանցաւորը։» Տիւ Բաթի կ'ըսէ թէ Լըպալէօն-Ռընոյի խոստովանութիւնները իմացած ըլլալով, բոլորովին թողուցած էր այդ գործը։

Դատավարութեան միջոցին բուռն միջադէպ մը տեղի ունեցաւ նախագահ Ժուօ գնդապետին և Պ. Լապորիի միջեւ որովհետեւ առաջինը չուզեց ընել փաստաբանին առաջարկած հարցումները։ Պ. Լապորի ըսաւ որ առանց բողոքի պիտի չկրնայ ընդունիլ այն սիսթէմաթիք դրութիւնը որով վկաները ու ամբաստանողները նեղը ձգող հարցումները կ'արգիլուին։ Նաեւ պիտի չկրնայ թող տալ յաճախ հարցաքննել այն վկաները որոնք ամբաստանողի մը երեւոյթը առած են։ Պ. Լապորի յայտարարեց թէ ասիկա կողմնակցութիւն մըն է որ կը վնասէ ճշմարտութիւնը երեւան հանուելուն, և որուն դէմ ինքը պարտաւոր է բողոքել ազդու կերպով։ (Ցուցումներ)։

ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ ԲԵՐԱՅԻ

Բերայի Ազգ. վարժարանները և մանկապարտէզները կը բացուին օգոստոս 30 երկուշաբթի օր։

Աշակերտաց մտից տոմսառնելու համար Տնօրէնութեան պէտք է դիմել Խասեան վարժարանը դշ. եշ. շբ. օրերը առաւօտէ մինչ կէս օր։
Տնօրէնութիւն
Բերա, 18 օգոստ. 1899
440 4—5

VIN & SIROP DE DUSART

Հինները կրակը կը պաշտէին, որովհետեւ բոցը իրենց համար կեանքի անձնաւորութիւն մըն էր։ Հիմակուան մարդիկը որ իրականութիւններ դրած են վերացականութեան տեղ, գիտեն թէ մեր գործարանաւորութիւնը չի կրնար ըլլալ առանց փոսֆաթ մը չօի, որուն նուազման հետ կը նուազի նաեւ մեր կեանքը։ Պ. Տիւզառ ժողովրդականացուց այս գիտելիքը և իրականացուց անոր գործնականութիւնը լագթոֆոսֆաթի գինւով։ Այս է յաջողութեան պատճառը Տիւզարի գինիին և օշարակին, զոր կը յանձնարարեն միշտ բժիշկները՝ մեր ուժերը նորոգելու, ախորժակնիս բանալու և մեր զանազան գործարաններուն կանոնաւոր ընթացք մը տալու համար։

ՏՕՔԹԷՕՐ Բ. ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ-ԿՆՆԱԽՏԱԲՈՅԺ ԵՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ԵԼԵԿՏՐԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՌԷՕՆԹԿԷՆԵԱՆ Ճառագայթներով (radioscopie & radiographie)

Ամէն օր կէս օրէն վերջ իր տունը Բերա Մէքթէպ-Պայրամ փողոց թիւ 29։

Հինգշաբթի օրերը նոյն ժամերուն ձրի։
1—12 444

ԱՂՋԿԱՆՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈԼԷՃ
ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ

Սոյն հաստատութիւնը պիտի բացուի սեպտեմբեր 19ին, երեքշաբթի։ Կ'ականկալուի որ գիշերօթիկ աշակերտուհիները ներկայ պիտի գտնուին Գոլէճին մէջ սեպտեմբեր 18ին, երկուշաբթի։ Աւելի տեղեկութիւններ կարելի է ընդունիլ դիմելով Գոլէճին՝ Իւսկիւտար, կամ նամակով առ տնօրէնուհին խնամով Պայպլ Հաուզի, Պոլիս։

Անոնք որ կ'ուզեն իբրեւ ցերեկօթիկ աշակերտ վարժարանս գալ Պոլիսէն, ամէն առաւօտ որոշ ժամանակի մը Իւսկիւտարի Նաւամատոյցը պատրաստ պիտի գտնեն վարժարանէս ղրկուած վստահելի մարդ մը և կառք մը, և երկոյեան նոյն կերպով պիտի տարուին Նաւամատոյց։ Այս կարգադրութեան համար, Թոշակով և ցերեկեայ ճաշով հանդերձ, տարին պիտի վճարուի 16 ոսկի օսմ։
435 7—20

ՄՈՒՀԱՃԱԹ
ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

Թրքախօս Հայերու համար յատկապէս և խնամքով պատրաստուած այս աղօթագիրքը շատոնց հրապարակ ելած է։ Բոլոր արդիւնքը կը պատկանի Այնթապի Վարդանեան կրթարանին։

Վաճառման տեղերն են՝ Այնթապ Վարդանեան կրթարան և Պոլիս՝ Սիմոն Դաւիթեանի գործակալութիւնը։
439 2—6

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	24	31
Ամէնէն բարձր գին	»	24	35
Ամէնէն վար գին	»	24	34
Ռումէլիի երկթ. զոգ.	Ֆր.	122	25
Ամէնէն բարձր գին	»	122	50
Ամէնէն վար գին	»	122	25

ԲԱՑՈՒՄ 26 Օգոստ.

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Փ. Կ.	24	33 1/2
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	122	—
Օսմանիյէ		425	—
Ռէժի		309	
Օսմ. Պանքա		13	20
Քռէտի ժէնէրալ Օթթմ.		2	32
Երկրագործական Պանքա		7	—
Սօս. Օթ. Ճանժ է Վալէօր	Ա. Ո.	3	12
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	10
Թրամուէյ բաժնեթ.		659	—
» ժուիսանս		240	—
» պարտաթ.	Ֆր.	487	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	300	—
Փարափ Կ. Պոլսոյ	»	480	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	19
Անգլիական ոսկի	»	109	38
Բոլ էմբէրիալ	»	90	10
Քրիմից	»	54	06
Մէճիտիէ արծաթ	»	107	38
Մէթալիք	»	98	30
Ռուպլի թղթադրամ	Օ. Ո.	8	61

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	108	32 1/2
» » » չէք	»	109	—
Բարիզ » »	Ֆր.	23	17 1/2
» » » չէք	»	22	98
Պէրլին անտոկոս չէք	Մարք	18	52
Վիեննա չէք	Ֆիօր.	19	96 3/4

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 6 Սեպտ.

Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.) բաց.	Ղրշ.	23	25
) զոց.	»	23	25
» » » Բ.	»	47	70
» » » Դ.	»	26	60
Օսմանիէ	»	425	—
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	122	25
Օսմ. Ռէժի	»	309	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	568	—
Ֆրանս. Ռանթ 3 0/0	»	100	60
Քռէտի Լիոնէ	»	867	—
Քանք տը Բարի	»	——	—
Սուէզի բաժնեթուղթ	»		
Իտալական Ռանթ	»	92	37
Սպանիական արտաքին	»	60	85
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	245
Դրամազեղչ	»	03	

ՊԵՐԼԻՆ, 6 Սեպտ.

Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	112	75
Ռումէլիի երկաթուղի	»	123	90
Անատ. երկթ. պարտաթուղթ	»	97	20
Քեմ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	290

ՎԻԵՆՆԱ, 7 Սեպտ.

Փոխան. Բարիզի վրայ	Ֆիօր.	47	03
» Լոնտոնի վրայ	»		—
Ռումէլիի երկաթուղի	»	60	80
Օսմ. Ռէժի	»	139	50

Ա. Զ. Գ.
Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւն

1315 տարւոյ սեպտեմբեր ամիսը մօտենալուն, որ ոգելից ըմպելիներու վաճառատեղիներու տուրքին երկրորդ վճարման թուականն է, Օսմ. Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ շահագրգռեալներուն որոնք հաստատուած են թէ՝ Կ. Պոլիս և թէ՝ շրջակաները, թէ պարտաւոր են ոգելից ըմպելիներու յատուկ կանոնագրեն 14րդ յօդուածին համաձայն անձամբ ներկայանալ օգոստոս ամսուան մէջ, ոգելից ըմպելիներու տեսչութեան, Կ. Պոլիս, կանոնական արտօնագիրը ստանալու համար։ Միանգամայն կը ծանուցուի թէ յիշեալ տեսչութիւնը սկսած է, այսօրուընէ սկսեալ, տուրքերը հաւաքել և թէզքէրէները յանձնել։ Անոնք որ չներկայանան մինչեւ սեպտ. 1, օրէնքին տրամադրած տուգանքներուն պիտի ենթարկուին։
Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Կ. Պոլիս, 29 յուլիս 3—12

Տր. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4րդ երեսը

Պայպլ Հաուզի հրատարակութիւնները կարդալ Դ-րդ երեսը։

ԻԼԱՆ
ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ միւպայեա օլունաճագ պէշ իւզ պին գըյէ չիվինին պէհէր գըյէսի աչըղը եիրմի սէքիզ փարա իքէն սանթիմէ թալիպի ուհտէսինտէ օլուպ մահը հալը րումինին եիրմինճի բազար կիւնիւ սաաթ տօգուզա գատար իհալէ պէշ թէնզիլաթը գապուլ խալինտէ կեալէ թափտիզին զարարը աղըսթոսըն եիրմի տէօրտիւնճի սալը կիւնինէ գատար թէմտիտ գըլընմըշ վէ պէշ իւզ պին գըյէ պուճուգ չիվինին միւնագասասընա պաշլանըլմըշ օլմաղլա իթայէ թալիպ օլանլարըն թէմինաթ աքչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէի միւսթաասհապէն էյեամը մէզքիւրէտէ նիհայէթ սաաթ տօգուզա գատար Խազինէի Ճէլիլէի միւշարիւնիլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։
Ֆի 21 աղըսթոս սէնէ 315
2—3

ԻԼԱՆ
ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ միւպայեա օլունաճագ իքի պին մէթրօ լաճիվէրտ թիրէլի չուգա իլէ ալթը նէվ այագ գապըն միւնագասասընա պաշլանըլտըղընտան իթայէ թալիպ օլանլարըն թէմինաթ աքչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթաասհապէն Խազինէի Ճէլիլէի միւշարիւլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։
Ֆի 21 աղըսթոս սէնէ 315
3—3

ԻԼԱՆ
ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ միւպայեա օլունաճագ սօղան վէ ֆասուլեանըն միւնագասասընա պաշլանըլտըղընտան իթայէ թալիպ օլանլարըն թէմինաթ աքչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթաասհապէն նէվ'ը մէզքիւրէտէ նըհայէթ սաաթ տօգուզա գատար Խազինէի Ճէլիլէի միւշարիւլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։
Ֆի 19 աղըսթոս սէնէ 315
3—3

ԻԼԱՆ
ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ իմալ օլունաճագ էլլի պէշ պին վասըթ թէրէճէ չուգա վէ չույունըն նիւմունէ ինթիխապ խալինէկինէ իթայէ թալիպ օլանլարըն շէրաիթինի անլամագ իւզրէ ճումաթան մաատա կիւնլէրի հէյէթէ միւրաճաաթ իլէ վէրէճէկլէրի նիւմունէլէրին սօն ֆիաթլարընը մահը հալը րումինին օթուզ պիրինճի սալը կիւնինէ գատար պիլտիրմէլէրի լազըմ կէլիր։
Ֆի 21 աղըսթոս 315
3—3

ՌՈՊԸՐԴ ՔՈԼԷՃ

Սոյն Քոլէճ, հաստատեալ կայս. Բարձր Իրատէով, կազմակերպեալ է Եւրոպեան ու Ամերիկեան նոյն օրինակ հաստատութեանց նման, ունենալով նշանաւոր դասատուաց կաճառ մը որով կը կառավարուի. նաև ընտիր և յաջողակ ուսուցիչներ՝ Հայերէն, Պուլկարերէն, Գաղղիերէն, Գերմաներէն, Յունարէն և Թրքերէն լեզուաց համար։ Ունի գրատուն մը, ուր 8000 հատորներէ բաղկացեալ, երկրաբանական, հանքաբանական, կենդանաբանական և բուսաբանական հաւաքածոներ, և բնագիտական, տարրաբանական, բնախօսական և այլ բազմաթիւ գործիներ։

Քոլէճին նպատակն է ժամանակիս պահանջմանց համաձայն բարձրագոյն կարգի կրթութիւն մը տալ իրեն դիմող երիտասարդաց. Նոր տնօրինութիւնք եղած են բնական գիտութեան դիւրութիւններ ընծայելու համար։

Ռոպէրդ Քոլէճի մէջ աւանդեալ գրական և գիտական ուսմանց լեզուն Անգլիերէն է. սակայն ի րաքանչիւր ուսանող պարտաւորեալ է ուսանիլ իր մայրենի լեզուն և տոհմային պատմութիւնը։ Հայերէն լեզուի և Դպրութեան համար գծուած է ուսման կատարեալ ընթացք մը որուն պիտի հետեւի իւրաքանչիւր հայ ուսանող։

Հաստատութեան հոյակապ և քարաշէն շէնքերը կառուցուած են ի Ռումէլի Հիսար, Վոսփորի Եւրոպական կողմը գտնուող բերդերուն եւեր բլրի մը վրայ, որուն դիրքը Վոսփորի ափանց վրայ գեղեցկագոյնն և ամէնէն առողջարարը համարուած է։

Քոլէճին յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի սեպտեմբեր 15ին։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել առ Տեսչութիւնն, ի Ռումէլի-Հիսար։

389 17—24

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

Բանկալթի

Երկրորդ տարեշրջան

1. ԱՌԵՒՏՐ. Վարժարանի մէջ աշակերտք կ՚ուսանին վաճառականութիւն, գործնական ուսմունք, գիտութիւն և լեզու։
2. ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ 15—20 տարեկան տղաք, մէկ տարուան մէջ, կ՚ուսանին կահագործութիւն-ատաղձագործութիւն։
3. ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ վարժարանին մէջ աշակերտուհիք կ՚ուսանին լեզու. կենսական ուսմունք, գիտութիւն և ձեռագործ։
4. ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑԸ ձրի կ՚ընդունուին նախակրթական ուսումնք ձեռք բերած օրիորդներ, որոնք պիտի ուսանին կար, եւ, գլխարկ կապել, գորգ շինել ևլն։ (Քիչ շատ աշխատիլ կրցողներուն օրական կամ ամսական կը տրուի տեսչութեան կողմէ։)
5. ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ վարժարանը գրագրութեան և վաճառականութեան հետեւողներ, 7 ամսոյ մէջ, (կիրակի օրեր 3 ժամ զբաղմամբ) կ՚ուսանին վաճառ. գիտելիք, տոմարակալ. և հաշուագիտութիւն։

Մանչոց վարժարանին մէջ այս տարի աւանդելի լեզուներն են հայ. օսմ. ֆրանս. գերմ. և անգլիերէն։

Աղջիկներն ալ հետզհետէ պիտի սորվին այս լեզուները։

Սոյն վարժարանաց վերաբացումը եղաւ օգոստ. 2ին։

Գաւառացի գիշերօթիկ ուսանողները, ամենէն ուշը, սեպտ. 1ին հասած ըլլալու են վարժարան։

Ասկէ աւելի տեղեկութիւն ստանալ փափաքողք հաճին դիմել Առեւտր. Վարժ. Բանկալթի Իճատիէ փողոց։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

417 5—10

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Բերա, թիւ 1, Եեշիլ փողոց

Ուսումնարանը պիտի վերաբացուի առաջիկայ սեպտեմբերի 1ին, չորեքշաբթի օրը։

Ընդունելութեան պայմաններուն և ուսմանց ծրագրին տեղեկանալ փափաքող պատուական ազգայինք կրնան դիմել Տնօրէնութեան, երկուշաբթի և ուրբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր։

Տնօրէնութիւն
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ

Բերա, 23 յուլիս 1899 10—10

ՀԱՅ ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆ

ՆԵՐՍԷՍ ԷՖԷՆՏԻ ՄԻՒՀԷՆՏԻՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս իտալացի հռչակաւոր պատկերահանի մը աշակերտելէ եւ արուեստին մէջ յառաջադիմելէ յետոյ՝ տասն երեք տարիներէ ի վեր սոյն գեղարուեստով կը զբաղի թէ՛ մայրաքաղաքիս մէջ եւ թէ այլուր։ Միւհէնտիսեան էֆ.ի յաճախորդք եւ իր նկարած պատկերները տեսնող անձերը անոր վրձինին նրբութենէն եւ պատկերներուն ճշդութենէն շատ գոհ մնացած են։

Յիշեալ պատկերահանը՝ որ հայ նկարչաց մէջ կարեւոր դիրք մը գրաւած է, ո՛չ միայն բնական դիմագծութեամբ կը զբաղի, այլ եւ ամէն տեսակ կրօնական պատկերներ ալ կը նկարէ, այսօր պատրաստ ունի երեք կրօնական պատկերներ, որոնք գնահատուած են հայ եւ օտարազգի նկարիչներէ։

Սոյն պատկերներուն առաջինն է Ս. Աստուածածնի մէկ խորհրդաւոր պատկերը. երկայնութիւնն է 1 մէթր եւ 88 սանթիմ. լայնութիւնն է 1 մէթր 22 սանթիմ.

Երկրորդն է Քրիստոսի մկրտութիւնը. երկայնութիւնն է 1 մէթր 65 սանթիմ. լայնութիւնն է 1 մէթր։

Երրորդն է Ս. Ստեփաննոսի աղօթելը եւ քարկոծուիլը. երկայնութիւնը եւ լայնութիւնը երկրորդին համաչափ։

Այս երեք կրօնական մեծադիր պատկերներուն վրայ մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց Թաղ. Խորհրդոց եւ Գաւառ. Առաջնորդարաններուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի։

Գիները չափաւոր են։

Միւհէնտիսեան էֆ. ամենայն խնամով կը լուսանկարէ իւղաներկ, կը մեծցնէ, կը նկարէ «տ՚աբրէ նաթիւր» [բնականէն] պատկերներ եւ ամէն տեսակ «բէյզաժ»ներ չափաւոր գիներով։

Հաստատուած է Ղալաթիա Զէյէեան խան թիւ 18, ուր Պատուարժան յաճախորդք կրնան դիմել։

405 3 12

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տր Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

([illegible] Զարգարեանց դէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենատառապելի ցաւած ակռաներն անցաւ կը լեցնեն. [illegible] պայմանաւ։

Նորաձեւ արուեստական, ոսկի, ճօշակաւոր, և գիւտագիւտ արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականին, [illegible] երաշխաւորեալ։

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաև [illegible] և ամենակատարելագործեալ [illegible] միջոցաւ, առանց ցաւոյ [illegible]։

Ե. Գ. Զմեաները կիրակի օրերն ալ, (ժամը [illegible]) ինչպէս նաև ամէն օր, (ժամը [illegible]) հիւանդ. կընդունին Բերայի գործատեղին։

Գաւառացիք կրնան գրել իրենց բնակարանին, Թիւ 1 [illegible] փողոց։

QUINA LAROCHE

Նիհար, տժգոյն և ախորժակ չունեցող տղոց ու կիներու և հիւանդութենէ նոր ապաքինածներու համար, ըստ բժշկութեան, ամէնէն ազդու դեղը պողպատն ու քինինն է։ Պողպատը արիւնը կը թարմացնէ և կ՚ուժովցնէ. իսկ քինինը՝ ստամոքսին պաշտօնը կը դիւրացնէ։ ՔԻՆԱ ԼԱՐՈՇ, այդ երկու ազդու դեղերէն բաղկացած ըլլալով, իր նմաններուն մէջ ամէնէն առաջինն ըլլալը կը հաստատէ այն 16,600 ֆրանքի պարգեւը զոր ստացած է Ֆրանսական կառավարութենէն։ Քինա Լարոշ Կ. Պոլսոյ և գաւառներու դեղարաններուն և դեղի մթերանոցներուն մէջ կը գտնուի։

Լ՚ԱՆՔՌԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆ, ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար 147 միլիոն.

1871էն մինչեւ 1897 վճարուած գումար 239 միլիոն։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Պ. Պ. Կոմս Էտմոն Զիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ
» Ռոտոլֆ Հօեօս, Դեր-Նախագահ.
» Ժօզէֆ Հօեօս, Կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.
» Գուլմոն Նակօ, » » » » »
» Անթուան Բրօքէշ տ՚Օսթէն.
Թէոտոր Բօնձէն
Ժան տը Վէնինկ-Ինկէնհայն

Կառավարութեան Քօմիսէր
Պ. ԺԱՆ ՄԻՒՔ, Կայս. և Թագ. Նախարարական խորհրդական
Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՕՆԷԼ ՊՕՆՏԻ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարաֆօղլուի տուն։
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 176

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ՁՈՒԿԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալ, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Գօզօ	1011	Մալմօ	724	Ռօզարիօ	186
Ալէքթօ	3807	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սաֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարդէլլօ	3709	Ցիրիօ	1785
Արիօսդօ	2377	Տիտօ	4811	Հիտալկօ	1581	Միրատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պասանօ	1822	Տօմինօ	987	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սրէլօ	1200
Փօրօտինօ	1234	Տուրօ	2383	Հօրատիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1785	Թասսօ	1328
Բրավօ	1076	Տրագօ	1713	Հումպէր	506	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Բրիւնօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1088	Թօրքօ	3827
Բըֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտախօ	5540	Օհիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օնթարիօ	4088	Թօրպիտօ	487
Գալիփսօ	1387	Էրատօ	1481	Քէլսօ	1058	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	[illegible]
Գամէօ	1244	Ֆարօ	954	Քօլպինօ	2307	Փալէրմօ	1687	Վասքօ	1914
Գաթօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօվնօ	1700	Փէլօ	510	Վօլօ	1289
Չիքակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1055	Ռիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1834	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէանդրօ	2272	Ռինալտօ	1668	Ուէլտօ	1850
Գլիօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1843	Ռօլլօ	1513	Զէնօ	1200
Գօլօրատօ	4283	Կիդանօ	1243	Լօրէնցօ	3191	Ռօմէօ	1739		

Քլոյտ շոգենաւը, նաւապետ Ծօնսըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած է։

Քառնէլօ շոգենաւը, նաւապետ Կրէշամ, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ և ամսոյս 7ին պիտի մեկնի ուղղակի Պոլիս գալու համար։

Դիմել առ. գործակալս Ֆ. ՀԻԼՑ ԷՆՏ ՐԻՋՕ
Թիւ 17—18, Քիւչիւք Մէյտան խան, Ղալաթիա

ՎԻԷՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺ.

Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ

Վարժարանս հաստատուած է 1857ին. Նպատակն է՝ աշակերտաց կրօնական, բարոյական և գիտնական կրթութիւն մը տալ, որով կարող ըլլան յաջող ապագայ մը ունենալ և իրենց անձին, ընտանեաց, հասարակութեան, ազգին ևլն, օգտակար անդամներ ըլլալ։ Վարժարանիս Վարչութիւնը՝ Վիէննայի Մխիթարեանց ձեռքն է, որոնք անընդհատ հսկողութեամբ կը ջանան վարժարանը միշտ ի կատարեալ բարեկարգութեան պահել։ Ուսուցչական մարմինը (corps enseignant) կը բաղկանայ միաբաններէ և վկայեալ արտաքին ուսուցիչներէ. այս վերջիններն անցեալ շրջանին մէջ՝ 10 էին թուով։

Ուսմանց ծրագիրն է՝ արդի երկրորդական դպրոցներու (école secondaire moderne) յատուկ յառաջադիրը, որ կը համապատասխանէ գերմանական Րէալական դպրոցին (Realschule) յառաջադրին. բայց ըստ կարի յարմարցուած է այս ծրագիրը միջավայրի պէտքերը։

Վարժարանիս կատարեալ ընթացքն աւարտող աշակերտները կրնան շատ դիւրութեամբ՝ և առանց քննութեան, Եւրոպայի որ և է բարձրագոյն վարժարանն յաճախել՝ ուսմունքը շարունակելու համար (ինչպէս ունինք աշակերտներ ի Վիեննա, Նանսի և Գաղղիայի ուրիշ քաղաքներու մէջ)․ և կամ կրնան վաճառականութեան ձեռնամուխ ըլլալ։ —Լեզուներու համար ունի վարժարանս նոր մեթոդ մը, որուն վրայ խօսած ենք արդէն, վարժարանիս անցեալ շրջանին՝ Տարեկան Տեղեկագրին մէջ, որ տպուած է և կը տրուի խնդրողներուն։

Վարժարանս կը գտնուի ընդարձակ, ծառալից պարտէզի մը մէջ. ունի իւր յատուկ բժիշկն և իւր դեղարանը։—1899-1900 դպրոցական տարին պիտի սկսի Սեպտեմբեր 1/13ին՝ չորեքշաբթի օրը։ Դպրոցամուտի քննութիւնները պիտի կատարուին մինչեւ երկուշաբթի՝ Սեպտ. ամսոյ 6ը. և այս վերջին օրը ժամը 8ին (ըստ Եւր.) կանոնաւորապէս պիտի սկսին դասերը։—Վարժարանիս նկատմամբ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ ուզողը, թող խնդրէ Վարժարանիս Վարչութենէն՝ վարժարանիս ծրագիրը, և կամ դիմէ հետեւեալ հասցէին՝

Հ. Գաբրիէլ Վ. Մէնէվիշեան
Կ. Պոլիս, Բանկալթի
(P. Gabriel Dr. Menevichian
Constantinople Pancaldi)

397 11—28

«ԳՕԼԷԺ ՖՐԱՆՍԷ ՏԸ Լ՚ԱՍՍՈՄՊՍԻՈՆ»

Ի ՊՐՈՒՍԱ

Գօլէժին յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի 1/13 սեպտեմբեր։ Ուսմանց ծրագիրը կը բաղկանայ 8 դասընթացքներէ որոնց մէկը նախապատրաստական։ Անվարժ փոքրիկներու համար ալ կայ մասնաւոր դասընթացք մը, ուր պիտի ստանան նախապէս կարեւոր ծանօթութիւններ, կարենալ հետեւելու համար միւս դասընթացքներուն՝ որոնք զուտ Ֆրանսերէն կ՚աւանդուին։

Գիշերօթիկներու տարեվճարն է 24 օսմ. ոսկի։

Գօլէժին հոյակապ շէնքը կառուցուած է, Ոլիմպոսի ստորոտը, Պրուսայի նշանաւոր թաղերէն մէկուն մէջ։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Տեսչութեան՝ ի Պրուսա։

Տեսչութիւն

433 5—10

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

1881 Մարտ 20ի կայս. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Պետերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ.— ԿԵԱՆՔ.— ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ԱՐԿԱԾՔ.

Երաշխաւորութեան գումար 121,765,333 Ֆր.
1898ի հասոյթք 34,775,462 »
1881էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 164,172,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս
Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

Ղալաթիա, Քարաքէօյ [illegible]
([illegible])

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար
ԹԷՈՏՈՐ ՌԻԲԲԷՆ

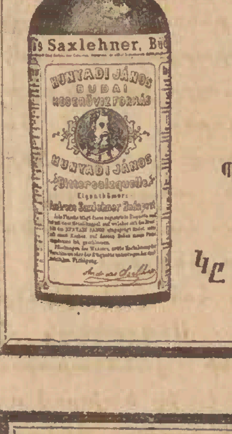

ԼՈՒԱԳՈՅՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ

HUNYADI JANOS

Անմիջական, ապահով եւ դիւրին կերպով կ՚ազդէ
Տիեզերահռչակ համբաւ

ՋԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

Պահանջելու է հետեւեալ անունը պարունակող պիտակով շիշեր

ANDREAS SAXLEHNER

Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառներուն և դեղագործներուն քով։

Պիտի պահէք ձեր գոյնին գեղեցկութիւնն ու թարմութիւնը գործածելով մասնաւոր բրնձափոշի

La VELOUTINE

[illegible]

CH^les FAY, Perfumista
PARIS, 9, Rue de la Paix, 9, PARIS

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co.
ELBERFELD (Allemagne)

Somatose

ՍՕՄԱԹՕԶ

Անհամ փոշի | Միսին սննդական տարրերը միայն կը պարունակէ

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

Տկար անձերու, տխեղծ մանուկներու, հիւծախտի, այլեւայլ ստամոքսային հիւանդութիւններու, ֆնդական վիճակի, տղոց ոսկրաթեքութեան, հիւանդութենէ ապաքինածներու

եւ մանաւանդ

ՔԼՈՐՕԶԻ ՀԱՄԱՐ

Սօմաթօզը, առանց բացառութեան ախորժակ կը բանայ

4 շաբթուան մէջ 8 լիպր կ՚աւելցնէ մարմնին ծանրութիւնը

Սօմաթօզը պէտք է ծախուի իրեն յատուկ պահարանով, 25, 50 և 100 գրամնոց տուփերու մէջ

320

Կը ծախուի ամէն դեղարաններու մէջ։ Կեդրոնատեղի Ժօն Քէճրթէլ, Պոլիս 40—52

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Վեհափառ Սուլթանին
Կայսերական Իրատէով

Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892
Թուակիր
([illegible]0 սէֆէր 1310)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրդեհի, արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին
Կ. ՊՈԼԻՍ Եէնի խան, Քարաքէօյ Ղալաթիա

Գործակալ, Ղալաթիոյ մէջ
Պ. Ալպէր Սիմըն
Ցակորեան խան, Վօյվօտա փողոց
Թիւ 67

Գործակալ, Պոլսոյ կողմը
Օսմ. Պանքայի մասնաճիւղը
Եէնի ճամի հավլուսը փողոց,
Օսմ. Նամակատան դէմը

Դեր-գործակալ Պոլսոյ կողմը Պ. Ի. Զասոխ
Մարբուճճըլար, Զարշըլը խան, Թիւ 21

194

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐՈՒ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ

Սկիւտարէն Կամուրջ	Կամուրջէն Սկիւտար	Սկիւտարէն Պէշիկթաշ	Պէշիկթաշէն Սկիւտար
ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
11 35	12 50 Սկիւտ. Գուզկ.	11 30	11 40
12 15	1 25	12 10	12 20
1 —	1 50 Սկիւտ. Գուզկ.	12 35	12 45
1 30	2 40	1 —	1 10
2 —	3 40	1 20	1 30
2 35	4 10	2 15	2 30
3 10	4 45	3 10	3 20
3 35	5 30	3 50	4 —
4 —	6 15 Պէշիկթաշ	4 30	4 40
4 30	7 5 »	5 10	5 20
5 10	7 45 »	5 45	6 27
5 45 Պէշիկթաշ	8 20	6 30	7 17
6 30 »	9 —	7 15	7 57
7 15 »	9 45	8 20	8 30
8 —	10 15 Սկիւտ. Գուզկ.	9 30	9 40
8 45	10 40 » »	10 —	10 0
9 35	11 — » »	10 25 Գապաթ. Պէշիկ.	10 35
10 10 Պէշիկ. Գապաթ.	11 25 » »	10 50 » »	11 —
10 30 Գուզկունճուք	11 50	11 40	11 50
11 — »	12 —	12 —	12 10
11 15 »			
12 —			

ԱՄԷՆՈՒՆ ՕԳՏԱԿԱՐ

Ամէն ոք կրնայ իր կեանքը ապահովագրել կամ զաւակներուն օժիտ կամ դրամագլուխ հայթայթել շաբաթական վճարումներով, սկսեալ 2 դահեկանէ, և այս ամէնը առանց բժշկական քննութեան։

Այս տեսակ ապահովագրութիւն գործադրողն է

ՊԵՐԼԻՆԻ ՎԻՔԹՈՐԻԱ

կենաց համար և արկածներու դէմ ապահովագրական ընկերութիւնը,

Հիմնեալ արհայական հրամանաւ 1853ին

Տրամ

Դրամագլուխ և պահեստք 239,189,580
Ապահովագրեալ դրամագլուխ 870,644,476

«ՎԻՔԹՈՐԻԱ-ԱՐԿԱԾ»

Միմիայն մէկ տարի շաբաթական մէկ ֆրանք վճարելով մարդ ցկեանս կ՚ապահովագրուի ընդունելու համար։

1. 10,000 Ֆր. եթէ մահ պատահի։
2. 15,000 Ֆր.ի հասոյթ մը, եթէ խեղութիւն պատահի։
3. 200 օր, 5 Ֆր. ամէնօրեայ հատուցումը ծովու կամ երկաթուղոյ, թրամվէյի և թիւնէլի արկածներու հետեւանքով։

Բոլոր Թուրքիոյ համար ընդհանուր Ներկայացուցիչ
Ցակորեան խան Թիւ 71 Ղալաթիա
Ընդհանուր գործակալութիւն
Ցակորեան խան 12, 13 Կ. Պոլիս

Կը փնտռուին գործակատար-պաշտօնեաներ։

1—39

ՊԱՅԲԼ ՀԱՈՒՍԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեկնութիւն Նոր Կտակարանի, երեք հատոր, երես 2221, գին 60 դահ.։

Բառարան Սբ. Գրոց, երես 635, 20 դահ.։

ԹԻԹ ԼԷՎԻՍ, (Հայ. և հայատառ Թրք. երես 223, 4 դահ.։

Քրիստոնէական Նկարագիր (Հայ. և հայատառ և յունատառ Թրք.) երես 283, 6 դահ.։

Բնական Աշխարհագրութիւն (Հայ. և հայատառ Թրք.) մեծադիր և պատկերազարդ, երես 120, 20 դահ.։

Կենդանաբանութիւն (Հայ. և հայատառ Թրք.) երկհատոր, 5 դահ.։

Բնական Աստուածաբանութիւն (Հայ. հայատառ և յունատառ Թրք.), երես 196, 3½ դահ.։

Ռեհանուզի բառգիրք (Թուրքերէնէ Անգղ.), երես 2224. 270 դահ.։

Ռեհանուզի բառգիրք (Անգղիերէնէ Թրք.), երես 827, 100 դահ.։

Կը ծախուին Պայպլ-Հաուսի գրատան մէջ Ճինճանլըլար Եօգուշու, Պոլիս 173

COMP RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Դշ. 24 5 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դշ. 25 6 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ (հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բորտ-Սաիտ, Եաֆա, Պէյրութ եւ Քիոս)։
Եշ. 26 7 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ
Եշ 26 7 Ինէպօլու, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Պաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր. 27 3 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի- 58

ՔՈՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑ

[illegible]

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Գօթնիա	4581
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Սէրվիա	7391	Մարաթօն	2408
Աուրանիա	7268	Աղլաս	2393
Բավոնիա	5587	Սարակոսա	2160
Սէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2246
Կալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սիթիա	4557	Թրինիտատ	1829
Ալէփփօ	2143	Մօրօքքօ	1855
Քէտար	1876	Քամբանիա	12950
Շերպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
[illegible]	4845		

Շէրպուրկ շոգենաւը, նաւապետ Քարփլինս, հոս հասաւ։

Դիմել առ. ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՕԼԻ գործակալ
Thomas C. Joly
Մէյմանէճիլի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 571

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆ